

start **Putovanja**

mjesečnik za turizam i zaštitu okoliša

Broj 21

www.bhputovanja.com

BESPLATNO

Una je čista rijeka, ima zastavu i ambasadora

Una je čista rijeka, ima zastavu i ambasadora

Niti jedan komadić plastike i otpada nije pronašla ekipa ronilaca kada je radila inspekcijski zaron i provjeravala čistoću Une. Zato je i dobila „Bijelu zastavu“, nagradu koja se ne može kupiti, ali se može zaslužiti

Ljepota rijeke Une nadaleko je poznata, a njenu izuzetnu čistoću potvrdila je „Bijela zastava“, priznanje koje joj je 11. septembra 2013. godine dodijelila Global Under Water Awareness Association (GUWAA), organizacija koja čisti i štiti okeane, jezera i rijeke širom svijeta, a koja je dio najveće međunarodne mreže ronilaca, zaštitnika svih vodenih resursa. Ove godine je na Štrbačkom buku, u sklopu Nacionalnog parka Una, u Bihaću, održana i proslava povodom prve godišnjice dodjele pomenute nagrade, a poznati bh. glumac **Enis Bešlić** proglašen je i prvim ambasadorom „Bijele zastave“ za NP Una. Na svečanosti i u prisustvu brojnih gostiju, ambasadorom ga je proglasio **Kristijan Curavić**, osnivač i predsjednik udruženja GUWAA. „Bijela zastava“ simbolizira čiste vode, mora, rijeke i jezera, a prva je uručena

EVROPSKA POVELJA O VODI

Bez vode nema života. Ona je dragocjeno dobro, prijeko potrebno u svakoj ljudskoj djelatnosti.

Slatkovodni resursi vode nisu neiscrpnii.

Mijenjati kvalitet vode znači ugrožavati život čovjeka i ostalih živih bića koja od vode zavise.

Kvalitet vode mora se čuvati do nivoa prilagođenog njenom korištenju koji predviđa i zadovoljava posebne zahtjeve zdravlja stanovništva.

Ako se voda poslije upotrebe vraća u prirodnu sredinu, to ne smije biti na štetu drugih korisnika, javnih ili individualnih.

Održavanje odgovarajućeg biljnog pokrivača, prvenstveno šumskog, od velike je važnosti za očuvanje vodenih resursa.

Vodeni resursi se moraju stalno inventarisati.

Dobro upravljanje vodama mora se planirati i registrirati zakonom preko nadležnih institucija.

Zaštita voda traži značajan napor u znanstvenom istraživanju i u stvaranju specijalista za javno informiranje

Voda je zajedničko nasljedstvo i njenu vrijednost moraju svi poznavati. Zadatak je svakoga da vodom ekonomiče i da je racionalno koristi.

Upravljanje vodenim resursima mora se prije svega vršiti u sklopu sliva, a ne unutar upravnih i političkih granica.

Voda ne zna granice. To je jedan, zajednički izvor koji traži međunarodnu saradnju.

službeni ronilac „Bijele zastave“ i mora napraviti procjenu u kakvom je stanju dno rijeke ili mora, kakva je kakvoća vode. Ako ima otpada, mora se kompletno sanirati sav otpad, toksičan, plastičan, bilo koji. Kad se to sanira, dolazi još jedan inspeksijski zaron i tek kad se utvrdi da je sve očišćeno može se organizovati do djela „Bijele zastave“. Znači, čovjek mora direktno djelovati u prirodu i pomoći prirodi. Time se spašavaju i organizmi koji žive u vodi.

Curavić se i sam uvjerio u čistoću krajiške ljepotice Une kada je prošle godine radio inspeksijskih nadzor te rijeke.

- Očekivali smo da će to biti jako čista rijeka. Ronio sam sa svojim roniocima i jednostavno smo uživali zato što nismo imali posla tražeći otpad. Vidjeli smo da tu apsolutno nema niti jedan komadić plastike i otpada. Bio je to prekrasan zaron, uživali smo u struji i virovima koje proizvodi rijeka - rekao je Curavić. Istakao je da je Bešlagić prvi ambasador jedne rijeke u BiH, a drugi u svijetu, da to imaju samo Slapovi Krke u Hrvatskoj, a uskoro će i Nijagarini slapovi i neka specijalna jezera u svijetu dobiti iste uloge.

- To sada postaje jedan globalan, svjetski trend, koji drugi prate, a mi smo ga lansirali - rekao je Curavić.

Bešlagić je sa velikim oduševljenjem primio ovu novu titulu i spreman je promovirati „Bijelu zastavu“ i Nacionalni park Una ne samo u Bosni i Hercegovini već i u regiji i svijetu kao park sa čistom rijekom. Istovremeno, cilj mu je potaknuti ljude na brigu o čistoći i kvaliteti vode.

Tako po prvi put bijela zastava simbolizira pobjedu a ne poraz. „Bijela zastava“, koju s ponosom nosi Nacionalni park Una, svakako će pomoći u brendiranju i promociji ove prirodne ljepote, kao interesantne turističke destinacije ljubiteljima prirode, vode i avanturizma širom Evrope. ●

knezu Albertu II. od Monaka u januaru 2013. U skladu sa nastojanjem da se poboljša trenutno stanje globalnog problema vodenih površina, ona usmjerava pažnju na podizanje svijesti o važnosti zaštite vodnih resursa, okoliša i živih organizama. Osim Monaka, „Bijela zastava“ je zastupljena i u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Sloveniji, nedavno je uručena Makedoniji, a uskoro i Norveškoj.

- Svakome ko brine o okolišu i čistoći, „Bijela zastava“ je simbol onoga čemu treba težiti s obzirom na vodu, čistoće rijeka, jezera, mora i oceana - kazao je Curavić i istakao da se ova nagrada ne može kupiti već se mora zaslužiti. Postoje kriteriji i procedure, a prvo mora doći jedan

Zlatni javor, lincura i bor

Paljanski festival ekološkog i turističkog filma član je Međunarodnog komiteta turističkih filmova i jedan od jačih festivala u okviru komiteta. Nešto poznatiji je samo Grand prix Italija

Da je film odličan alat za promociju i afirmaciju turističkih potencijala najbolje pokazuje međunarodni festival ekološkog i turističkog filma, koji je na Palama, pod imenom Jahorina film festival, ove godine održan po osmi put. U zvaničnom festivalskom programu prikazano je 85 filmova iz oko 30 zemalja cijelog svijeta, ali ono što je puno važnije jeste prisustvo brojnih inostranih turističkih novinara koji su u svoje redakcije redovno slali pozitivne impresije o prirodnim ljepotama Bosne i Hercegovine. Osim toga, na festivalu su nagrađeni i najbolji projekti iz oblasti turističke privrede.

- Kada je u pitanju prateći program Festivala,

imali smo zaista bogatu ponudu za goste. Vodili smo ih da obiđu značajne turističke destinacije u BiH pa smo posjetili znamenitosti grada Sarajeva i Andrićgrad. Već treću godinu zaredom, dodijelili smo i nagrade za najbolji ekološki program u BiH. Ove godine je dodijeljeno šest jednakih nagrada

u saradnji sa entitetskim fondovima za zaštitu životne sredine, odnosno okoliša. To je sada jedna lijepa tradicija gdje pokušavamo da iz zaborava istrgnemo i predstavimo najbolje ekološke projekte koji su ujedno i veliki investicioni pothvati. Ti projekti mogu pokrenuti i privredu jer veliki broj preduzeća učestvuje u njihovoj realizaciji, a radi se o milionskim vrijednostima - kaže za Putovanja Mirko Despić, direktor Festivala.

Kao i svake godine, dodijeljene su nagrade za najbolje ekološke filmove, odnosno one koji tretiraju prirodnu baštinu. Pored njih, dodijeljene su i nagrade za najbolje turističke filmove, odnosno za djela o kulturnoj baštini. Najbolji turistički filmovi su nagrađeni zlatnom, srebrenom i bronzanom lincurom, dok su turistički

borovnica

NAGRAĐENI FILMOVI

Grand prix Jahorina Film Festivala:
The lights of the advent season – Austrija,

Ekološki film:

Zlatna lincura – *The little dowser*, Španija
 Srebrna lincura – *City of Gardens NY*, SAD

Bronzana lincura – *Priego through the butterflyes*, Španija

Turistički film:

Zlatna borovnica – *White beauty*, Austrija
 Srebrna borovnica – *Pool*, Srbija
 Bronzana borovnica – *The jumbled threads a film about Golo brdo*, Bugarska

Kratki promotivni film:

Zlatni javor – *Srbija – one journey, million impressions*, Srbija

Animirani film:

Zlatni javor – *Shades of grey*, Rusija

NAGRAĐENI EKOLOŠKI PROJEKTI

Općina Živinice - Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda Živinice - faza 1, biološki tretman

Općina Foča - Ustikolina - Fekalna kanalizaciona mreža u Ustikolini

JKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sanski Most - Uspostave zona sanitarne zaštite izvorišta za piće Zdena, Vodovoda Sanski Most
 Centar za klimatska istraživanja Banja Luka - Geografski informacioni menadžment

sistem za pregled i prijavu ekoloških rizika u životnoj sredini

UNDPBiH i Opština Kotor-Varoš - Smanjenje zagađenja rijeka Vrbanje i Vrbasa čvrstim otpadom kroz uspostavljanje sistema za odvajanje i reciklažu otpada u opštini Kotor-Varoš

Javna ustanova „Vode Srpske“, Bijeljina - Monitoring površinskih voda u 2013. godini

nagrađeni zlatnom, srebrnom i bronzanom borovnicom.

- Glavna nagrada je *grand prix* festivala. Također smo dodijelili i nagrade zlatni javor za najbolji kratki promotivni film i za najbolji animirani na temu zaštite okoliša. Moram spomenuti da je Festival

član Međunarodnog komiteta turističkih filmova sa sjedištem u Rimu. Unutar Komiteta mi smo jedan od jačih festivala. U ovom momentu, nešto poznatiji je samo *Grand prix* Italija, koji je ove godine slavio 50 godina postojanja - kaže Despić. ●

GORAŽDE, GRAD SA MNOGOBROJNIM TURISTIČKIM POTENCIJALIMA

Grad u kojem je radila

Bosansko-podrinjski kanton Goražde nalazi se u jugoistočnom dijelu Bosne i Hercegovine i predstavlja središte Podrinja

Bosansko-podrinjski kanton Goražde sastoji se od tri općine: Goražde, općina Pale - Prača i općina Foča - Ustikolina. Zahvaljujući geografskom položaju i prirodnim bogatstvima, sa kojima raspolaže, pruža idealne uslove za razvoj turizma.

DRINA I NEKROPOLE

Posebnost prirodne i kulturne - povijesne baštine, a posebno rijeke Drine, značajan su turistički potencijal na kojem se temelji razvoj turizma u ovom Kantonu. Rijeke Drina, Prača, Kolina, sa brojnim potocima, pružaju mogućnost da se doživi jedinstven osjećaj u splavarenju, raftingu, kajakaštvu, vožnji atraktivnim čamcima, ribolovu, a lijepo uređene duge riječne obale pružaju ljubiteljima vožnje biciklom i šetačima pravi užitek. Bogate šumske površine, sa prelijepim pašnjacima i lovištima, privlače posebnu pažnju lovaca, planinara i ljubitelja seoskog turizma. S obzirom na bogatu prošlost koja je ostavila traga na ovom području, omogućava se ljubiteljima kulturno-historijskog i vjerskog

turizma da upoznaju brojne znamenitosti sa kojima raspolaže BPK Goražde.

- Turistima obavezno preporučujemo posjetu nekim većim nekropolama, kao što su lokalitet Presjeka iznad Ustikoline sa ratničkim grobljem osmanlija iz XV stoljeća, Gošića polje, zapadno od Goražda, selo Kosače, nekropola i arheološki lokalitet Križevac, odnosno Ledine. Nekropola na Presjeci je površine oko 750 kvadratnih metara, a tu se nalaze zidane grobnice u obliku sarkofaga i predstavljaju rarietet u muslimanskoj tradiciji sahranjivanja.

Značajan spomenik iz kasnog srednjeg

vijeka predstavlja *Rimski most*, na lokalitetu Kožetin, kod Ustikoline. I danas dobro očuvan, nalazi se na dijelu karavanskog puta koji je išao desnom obalom Drine – preporučuje za Putovanja, Edin Kunovac, direktor Turističkog ureda. Naš sagovornik potom izdvaja još neke lokalitete, kako one iz daleke tako i novije historije.

- Turhan-Eminbegova džamija u Ustikolini smatra se po tradiciji jednom od najstarijih džamija u BiH i od neprocjenjive je važnosti kao vjerski i kao kulturno-historijski spomenik. Nedaleko od samog centra grada nalazi se i crkva koju je sagradio Herceg Stjepan Vukčić Kosača, sagrađena u prvoj polovini 15. stoljeća sa napomenom da je u toj crkvi bila smještena prva štamparija u BiH. Iz novije historije značajno mjesto zauzima izletišta Rorovi, koje u svom krugu sadrži muzej posvećen liku i djelu legendarnog komandanta XIV Drinske brigade Zaima Imamovića - navodi Kunovac.

TREND JE AKTIVNI ODMOR

U cilju što kvalitetnije prezentacije turističke ponude i potencijala, u Turističkoj zajednici ističu da su promotivne aktivnosti prioritet na kojem se radi i radit će se u budućnosti. Drugi značajan segment su izrade projekata kojima nastoje unaprijediti postojeće stanje u turizmu sa ciljem da BPK Goražde postane destinacija zdravog načina života i očuvane prirode,

STATISTIKA

U prvih devet mjeseci ove godine, prema podacima turističke zajednice, ukupan broj noćenja iznosi 4.649 od toga su 3.955 noćenja ostvarili domaći, a 694 strani turisti. Procentualno ukupan broj noćenja u 2014. godini, u odnosu na isti period prošle godine, manji je za 14,55%.

Najveći broj dolazaka i noćenja ostvarili su turisti iz: Holandije, Turske, Njemačke, Francuske i Austrije. Kada su u pitanju smještajni kapaciteti, Bosansko-podrinjski kanton Goražde raspolaže sa 108 soba i 257 ležaja. Navedeni smještajni kapaciteti su hotelskog, motelskog i pansionskog tipa.

prva štamparija u BiH

opuštanja, ugodnosti i dobrog osjećaja, kulturno-historijskih znamenitosti i jedinstvenih urbanih cjelina, obrazovanja, po mjeri čovjeka i sigurnosti.

Za veći napredak su ipak potrebne značajne investicije u neke od selektivnih oblika turizma za koje ovaj kanton ima izuzetne preduslove, što je, kažu, pokazala i analiza konkurencije.

- **Analiza ponašanja turističkih potrošača** sa glavnih emisivnih tržišta pokazuje da je najbrže rastući segment turističke potražnje onaj koji traži aktivne oblike odmora. U skladu sa navedenim trendom, nastojat ćemo da razvijemo avanturistički turizam koji uključuje ekstremne sportove poput planinarenja, brdskog biciklizma, raftinga i splavarenja. Pored

TURISTIČKE MANIFESTACIJE

U toku godine na prostoru BPK Goražde održavaju se brojne privredne, kulturne i sportske manifestacije koje svakako doprinose razvoju turizma. Među najznačajnijim ističu:

- Dani Isaka Samokovlije – Sunce nad Drinom
- Internacionalni festival dječije pjesme – Šta se pjesmom sanja
- Internacionalni festival prijateljstva
- Ustikoljansko ljeto
- Pračansko ljeto
- Drina regata
- Dani jabuke
- Dani meda i ljekovitog bilja – Živjeti sa prirodom
- Sajam zdrave hrane u Ustikolini

avanturističkog turizma, koji ima velike mogućnosti za razvoj ovih vrsta aktivnosti, neophodno je značajnije investiranje u planinski, kao što je alpsko skijanje, jahanje, pješaćenje u pješačkim zonama, kulturne i zabavne manifestacije i seoski turizam, raznolikost flore i faune, izvori pitke vode i zrak i proizvodnja zdrave hrane, s obzirom na prirodna i klimatska obilježja, a sve u cilju jačanja turističke industrije - kaže naš sagovornik, uz tvrdnju da će u narednom periodu ponuditi projekte koji će omogućiti realizaciju gore postavljenih ciljeva. Stoji konstatacija da je do sada bilo evidentno da općine i kanton nisu u mogućnosti finansirati infrastrukturni razvoj nekih od selektivnih oblika turizma koji bi potencijalno mogli doprinijeti bržem razvoju turizma u

ovom kantonu. Shodno tome, nužnim smatraju uspostavljanje saradnje javnog i privatnog sektora putem modela javno-privatnog partnerstva.

- **Smatram da bi takva saradnja omogućila uspostavljanje infrastrukturnih preduslova razvoja, koji se dalje prepusta privatnom poduzetništvu.** Da bismo mogli krenuti u ovakav vid saradnje javnog i privatnog sektora neophodno je da institucije vlasti na lokalnom i kantonalnom nivou uspostave službe, odnosno sektore koji će stvoriti preduslove za ispunjenje gore postavljenih zadaća i ciljeva kroz zakonska rješenja. Bez kvalitetnih zakonskih rješenja i podrške državnih institucija na svim nivoima vlasti bit će veoma teško baviti se ovom djelatnošću ozbiljnije - kaže Kunovac. ●

Kada se govori o bh. gostoprimstvu, gotovo kao urbana legenda se pre-pričava iskustvo američke novinark-e **Deanne Palic**, iz *International Travels Newsa*, iz Sakramenta. Njen muž se raz-bolio dok su bili u Sarajevu i vlasnica ho-tela *Butik 36*, u kom su odsjeli, sa njima je probdjela noć kuhajući čajeve, donoseći termo-for i pružajući slične oblike pomo-ći. Deanne je prije toga, pišući eseje o tu-rističkim destinacijama, obišla 80-ak ze-malja u cijelom svijetu, ali je nakon ovog iskustva, u privatnoj prepisci sa bh. prija-teljima, rekla da u BiH ima i lijepih i ruž-nih stvari, ali *takva gostoprimstva i požr-tvovanosti nema nigdje u svijetu*.

Na osnovu ovog i sličnih iskustava i uti-saka, Bosna i Hercegovina je visoko rangi-rana na svjetskoj listi turističke gostolju-bivosti. No, šta piše u hotelskim knjigama utisaka u BiH i da li iko analizira te zapise? Prema važećim zakonima u BiH, hoteli i drugi smještajni objekti su obavezni ima-ti knjigu utisaka u koju su upisuju i dobri i loši utisci, ali postoji i nešto što je van kontrole domaćina - utisci na internetu, na web-stranama ugostiteljskih i smještajnih objekata i na specijalizovanim web-strana-ma putem kojih se rade rezervacije smje-štaja sa kraja na kraj svijeta, poput www.booking.com i drugih. One su van kon-trole vlasnika objekata i teško da je mo-guće na njima intervenisati ili ih mijenja-ti i brisati, te čak uništiti.

A tamo gosti iz Hrvatske, Slovenije, Poljske, Mađarske, Katara, Emirata, Njemačke, Italije, Amerike, Španije... pi-šu svašta. Najviše cijene komfor, hranu, doček, ljubazno osoblje...

„Susretljivost domaćina i osoblja učinili su da se osjećamo iskreno dobrodošlim, a ne kao osobe koje će platiti za smje-štaj. Bila je ovo jako dobra usluga za iz-dvojeni novac“, piše gošća iz Njemačke. „Osobito mi se svidjela lokacija objekta, susretljivost osoblja i optimalna veličina i opremljenost sobe“, piše Mario iz Češke. „Pozicija odlična, osoblje ugodno i pri-stupačno, sobe uredne! Pozicija hotela ne može biti bolja. Preporučujemo svi-ma koji planiraju odmor u ovom dijelu svijeta“, piše Slovenac.

Marijana iz Hrvatske takođe piše da je sve odlično.

„Obilan doručak, ljubazno osoblje, čista soba, kvalitetan nadzor nad parkingom. Šta više gostu treba?“, piše ona.

Pa onda opet o osoblju, hrani...

„Na samom ulasku u hotel dočekalo me je ljubazno osoblje koje se sve vrijeme trudilo da mi ovaj boravak ostane ne-zaboravan. Sobe su jako luksuzno na-mještene, sa puno ljubavi i profinjenog ukusa tako da sam sa jedne strane imala

SMJEŠTAJNA USLUGA U BiH

Pod lupom posjetilaca

Kakve utiske o smještaju nose posjetioci koji odsjedaju u Bosni i Hercegovini i na šta po povratku kući upozoravaju, šta hvale, a šta sugerišu? Izdvojili smo neke, pozitivne i negativne, zabilježene na web-stranama ugostiteljskih i smještajnih objekta, kao i na specijaliziranim web-stranama za rezervaciju smještaja

intimu doma, a sa druge strane pravi užitak nečeg novog. Naravno da je moj bo-ravak bio upotpunjen zaista obimnim i, rekla bih, neuobičajenim doručkom gdje se, uz kontinentalni doručak, služe i tra-dicionalna jela iz bogate bosanskoherce-govačke kuhinje. I još jedna vrlo bitna činjenica je da je hotel smješten u samom središtu najvažnijih odredišta Sarajeva, makar za mene, i to tamo gdje su šoping zone i Stari grad“, piše Mary iz Engleske. Nepotpisani gost piše da su „ljudi divni, uslužni i razumni, a hotel fenomenalan spoj svega nespojivog i, u tom nespoji-vom, beskrajno šarmantan“.

A ima i romantičnih.

„Igra svjetlosti u mojoj kosi ujutro kad sunčeve zrake prolaze kroz folije na pro-zorima. Uređenje je nesvakidašnje i oča-ravajuće! A hotel se nalazi u blizini tri velika trgovna centra, tako da oni koji vole shopping mogu da uživaju“, piše po-sjetiteljica hotela *Collor in* u Sarajevu koji ima prozore sa raznobojnim staklima, od-nosno raznobojnim folijama na staklima. Bude tu i cijelih priča poput one dvojice biciklista iz Njemačke.

„Na svojoj turi kroz Evropu zaustavili smo se i u Mostaru. Vlasnike smo za-molili da nam razdvoje dva spojena kre-veta u sobi i dok je to bilo obavljeno vla-snik nas je pozvao na hladno pivo u vrt

na krovu hotela – nema ljepšeg kraja na pornog dna. Naš plan putovanja nas je prisiljavao da ujutro, nažalost, krenemo dalje, ali ovo iskustvo ćemo pamtiti zauvijek“, piše jedan od njemačkih biciklista. Ili pak priča čiji su potpisnici iz Italije, a bili su u Mostaru:

„Vlasnica i njen suprug su vrlo ljubazni i odlično govore engleski. Jednom, kada smo se izgubili, našli su nas i došli po nas svojim automobilom. Da je hotel samo malo bliže Starom mostu, a inače je jako ukusno uređen, ima fini namještaj i ukrase. I trebalo bi malo bolje objašnjenje na internetu jer je hotel teško naći.“

Igra svjetlosti u mojoj kosi ujutro kad sunčeve zrake prolaze kroz folije na prozorima. Uređenje je nsvakidašnje i očaravajuće! A hotel se nalazi u blizini tri velika trgovna centra, tako da oni koji vole shopping mogu da uživaju

Pa još jedna o hercegovačkom središtu. „Došli smo u Mostar da pronademo obitelj o kojoj smo znali samo ime sela u kom žive. Vlasnica nam je pozvala taksi, krenula sa nama sa namjerom da idemo zajedno sve do sela, a putem nam je opisala okolinu. Kada smo došli u selo – uporno je ispitivala mještane dok nismo pronašli izgubljenu obitelj koju smo tražili. Kasnije te noći nam je pomogla da nađemo adekvatan prevoz za sjever Evrope i čak nas odvela na stanicu da kupimo karte i prevodila za nas“, piše gost Mostara iz Norveške.

Ili...

„Priroda, mir, tišina, na raspolaganju vozilo, sve u svemu lijep boravak u jesenjem periodu i vratit ćemo se za vrijeme zimske sezone. Obavezno!!!“ Pa onda...

„Sve je super: doručak u hotelu, mir i tišina, osiguran prijevoz koji je bio nužno potreban. Prava uživancija i da se čovjek odmori, a čistoća da se ne priča. Imponirana sam. Ma nemam riječi, dvaput sam već bila. Predivno! Čista 10“, piše Marijana iz Hrvatske nakon boravka na Jahorini.

„Ljubazno osoblje, sve novo i

funkcionalno, kamin, zapakovana drva za isti, posteljina čista...“, zadovoljna je posjetiteljica hotela na Jahorini.

Još zadovoljnih...

„Apartmani su čisti, komforni, domaćini ljubazni i predusretljivi, svaka pohvala. Kuhinja potpuno opremljena za duži boravak, prvenstveno mislim na zimovanje. U okolini ima restorana koji rade preko cele godine, s obzirom da smo bili leti kada ipak nije top sezona. Došli smo da vidimo da bismo se eventualno odlučili da li bismo došli i na zimovanje? Ono što smo videli nas je uverilo da bismo bili zadovoljni i preko zime. U okolnim hotelima rade bazeni, može u paketu vrlo povoljno da se ruča i koristi bazen. Zgrada je nova, lepog enterijera. Putevi do naselja su novi i u dobrom stanju. Nije radio wireless, ali verujem da će i taj problem biti otklonjen“, piše posjetiteljica iz Srbije.

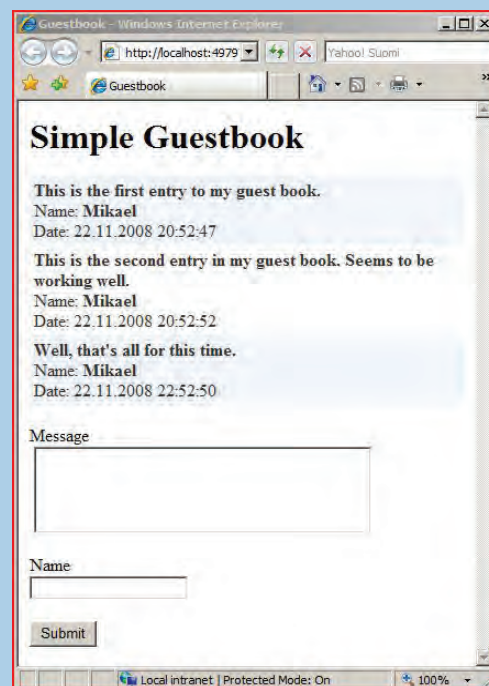
Među važnijim elementima za dobar utisak je očito i grijanje.

„Gazdarica je vrlo prijatna, apartman je vrlo lep. Grijanje je odlično, u roku od par minuta se zagreje čitav apartman. Lokacija je odlična, na par metara od žičare!“, piše ova gošća Jahorine.

Ili...

„Izuzetno ljubazno osoblje. Romantičan ambijent. Blizina ski-staze. Veoma komforno, čisto i lepo održavano. Sigurno ćemo se vratiti opet“, poručuje zadovoljni gost.

Drugi preporučuju hotele u kojima su bili. „Od prvog trenutka su se djelatnici trudili da se osjećamo dobro. Nakon duge

i lakši. Preporučujemo do srca“, tako bilježi Vinko.

Ili...

„Dvije mlade dame koji čine najveći dio posla su tako korisne i vrlo je ugodno razgovarati sa njima (Helena i Ivana – žao mi je ako sam krivo napisao vaša imena). Hrana izuzetna, kao za kralja. Hidromasažna kada i sauna takođe. Sve je bilo dobro zahvaljujući vlasniku i dvjema mladim damama“, piše gost iz Španije. No, šta gosti zamjeraju i na šta se žale? Uglavnom i najčešće spominju se loš internet, razdešeni kanali na tv-prijemniku, loše grijanje ili hlađenje soba, ali i prljave i neuredne toaletne prostorije i male sobe, buka iz obližnjeg kafića ili plahte neodgovarajuće veličine.

„Ulazna vrata bila su zaključana jednu večer i nismo mogli ući. Osoblje ne zna ništa o gradskim autobusima, a mjesto je udaljeno od autobusnog stajališta. Ne bih preporučio ako dolazite autobusom i imate puno prtljage“, piše jedan gost Mostara.

„Vrlo loša internet veza. Grijanje se prerano gasi, pokrivač na krevetu je premali za dvije osobe“, piše gost Bihaća.

Drugi je nezadovoljan

hranom.

„Nažalost, doručak je jako siromašan, vrlo malo toplih jela na izboru i salata, takođe“, piše o utiscima u hotelu u Tuzli. „Neočišćena kupaonica: dlake na kadi, ostaci sapuna ili gela za tuširanje, loš odvod vode u kupaonici, mokar tepih

vožnje, sve što smo htjeli bilo je hladno pivo koje smo odmah dobili u prekrasnoj bašti. Dobili smo veliku i ukusnu večeru u svojoj blagovaonici, kao i doručak sljedećeg jutra. Vlasnik je proveo vrijeme pokazujući nam šta trebamo posjetiti, a dali su nam i neke savjete kako da naš boravak bude mnogo ljepši

ispred kupaonice po dolasku. Krevet i hrana bi mogli biti bolji. Loša pokrivenost WiFi-jem u sobi“, piše neko ko je iz Sarajeva očito otišao ljut.

O jednom hotelu u Trebinju piše da je osoblje ljubazno i da je hotel lako naći, ali... „Ručnici bili prljavi kada sam ušao u sobu, ali osoblje ih je brzo promijenilo. No, krevet je neudoban i klima je bučna, a čistačice prerano kreću čistiti sobu pa ometaju san. Loš WiFi u sobi. Doručak siromašan, kafa samo turska“, prigovara gost Trebinja.

A ima i ozbiljno razočaranih.

„Rekli su da psi smiju u sobe, ali su moja dva psa htjeli smjestiti u kavezima u garaži. Morao sam platiti 100 eura za dva psa jer sam proveo dvije noći u hotelu. Mislim da je to ekstremno skupo! I još nismo mogli ući na glavni ulaz sa psima, nego smo morali kroz garažu. Masaža u kadi nije radila“, piše jedan posjetilac hotela u Bihaću.

I posjetioci hotela u Banjoj Luci su također otišli razočarani.

„U sobi u potkrovlju nagib krova je učinio bračni krevet neupotrebljivim. Kreveti za jednu osobu malo bolji. Parking je samo komad zemlje, pa blato ulazi kroz prednja vrata“, piše jedan razočarani gost. Drugi gost pak primjećuje nered:

„Tepih na stepenicama vrlo star i sa mrljama. Nema dizala. Nema police uz umivaonik. Nema šipke za visinski podesivi tuš. Set za kupaonicu nije bio potpun, očito nije zamijenjen od prethodnog gosta. Izbor hrane za doručak je siromašan, a nema ni kave.“

Uz to, niko ne voli biti prevaren.

„Rečeno je da je udaljenost od crkve 300 metara, a ona je cirka 1000 metara što je za starije ili osobe sa povredama koljena veliki problem. Spavali smo samo jednu noć i vratili se kući, bili smo zavedeni i prevareni s obzirom na lokaciju koja se još uvijek reklamira. Razočarani smo, a na naš dopis iz osmog mjeseca niko nije odgovorio. Nadam se da će ovaj prigovor biti shvaćen ozbiljno jer je to učinilo da naš put u Međugorje bude

veliko razočaranje“, piše Tischler Milan iz Slovenije.

„Neko je kosio i čistio travnjak usisivačem za travu u 6.00 ujutro ispod prozora moje sobe i to u subotu ujutro“, piše posjetiteljica Sarajeva.

Pa onda opet o Međugorju.

„Rekli su nam da je WiFi free, a nije! Iz klime je tekla voda pa smo imali čak i poplavu. Jedan od kreveta nije bio ni krevet! Restoran iza hotela je pun mačaka i posvuda je njihova povračka, čak ne-

„Priroda, mir, tišina, na raspolaganju vozilo, sve u svemu lijep boravak u jesenjem periodu i vratit ćemo se za vrijeme zimske sezone. Obavezno!!!“

ka djeluje dosta stara. Na recepciji nema nikoga, pa smo čekali kao budale i niko nam se dugo nije obratio. Jednog jutra smo kretali u 6 sati i, iako su nam obećali, nismo dobili kafu i doručak! Groznooooo!!! Nije vrijedno ni 20 €, a pogotovo ne 50!“, piše nezadovoljni gost Međugorja koji je došao iz Norveške.

Nažalost, ima još.

„Keramika u kuponici nije primjerena za objekat - nemoguće ju je očistiti, izgleda stalno prljava. Kutovi po kupaoni su prljavi. Drvena wc-daska nije primjerena apartmanu. Tuš i mješalica u tuš-kabini pokvareni! Paučina po sobi“, piše Slovenka nakon posjete Tuzli.

„Ne primaju kreditnu karticu, samo gotovinu, a naplatili mi dva kreveta iako sam bila sama u sobi u kojoj je uz to namještaj bio potpuno star. Osim toga, u sobu je s ulice dolazila velika buka“, piše gošća iz Holandije.

No, ima načina da se svi nedostaci, ako se

već ne mogu otkloniti, učine oprostivim ili manje problematičnim.

„Jacuzzi nije radio, a internet je ponekad štopao, ali sam hotel je blizu centra i ta lokacija pokriva sve nedostatke. Osim lokacije, za pohvaliti je osoblje. Krevet nije bio udoban, ali je sve čisto i uredno. Sve u svemu, ovo je ipak fer odnos dobivenog za novac.“

Ili...

„Malo veća reklama na ulazu nije naodmet, ali uz ljubazne Mostarce nije problem pronaći objekat“, bilježi posjetitelj Mostara koji je oduševljen krovnim vrtom hotela u kome je boravio.

Pomaže i ako je gost upoznat sa historijom.

„Prilazni put je uzak, ali prolazan. Ta prilazna ulica je vrlo strma i uska, ali nećete naći široku i prostranu ulicu, niti udoban parking u centru grada jer je grad urbanistički planiran prije pet stoljeća. Dakle, ne zamaram se pronalaženjem boljeg“, piše gost Mostara.

Dodatni trud osoblja uvijek ima efekta

„Kupatilo je bilo neuredno, a prag na vratima prema balkonu treba popraviti, ali besplatni privatni parking, brza WiFi-veze i recepcionerka Irma koja je toliko ljubazna učine da čovjek sve probleme i nedostatke zaboravi“, piše ipak zadovoljni gost Tuzle.

Dobra hrana se uvijek zapamti.

„Imam neke primjedbe, ali to su male stvari: Wi-Fi radi, pa iskoči, neki zvukovi me probude ujutro, premekan krevet :-), ali tu je predobra hrana za doručak“, piše gost Banje Luke.

Slično je bilo i u Bihaću.

„Možda da je ujutro ponuda doručka malo raznovrsnija, iako nema toga što mi se nije sviđelo jer tih, nenametljiv i istodobno lijepo uređen hotel čini da ću svakako ponovno odsjesti tamo“, zaključuje gost iz SAD-a.

Samo još da neko pročita primjedbe i otkloni nedostatke, jer su gosti očito dobri namjerni. ●

STARI MOST SVE ČEŠĆE MAMAC ZA ODVAŽNE TURISTE

Neretva ne oprašta AMATERIMA

Od nekoliko slučajeva došlo se na 10-ak slučajeva godišnje. Stari most je postao definitivno atrakcija. Skaču u svako doba dana i noći, nema pravila, kaže Zdenko Marić, član mostarske Službe za spašavanje

Početkom septembra, prilikom posjete Mostaru, sa Starog mosta je, na nagovor prijatelja, skočio australski turista **Ben Nalled** i tom prilikom teško povrijedio kičmu.

Teže povrede, dva mjeseca ranije, pretrpio je i jedan američki turista. Sreće, međutim, nije imao češki turista, koji prije dvije godine također skočio sa najpoznatije mostarske znamenitosti i više nikada nije izronio.

Visinu i hladnu Neretvu, nažalost, mnogi potcjenjuju, a dokazivanje hrabrosti, nerijetko u pripitom stanju, skokom sa Starog mosta je uvod u tragediju.

To najbolje znaju pripadnici Službe za spašavanje u Mostaru.

TREND U PORASTU

- Sve u vezi sa Neretvom je opasno jer se tu radi o dvostrukom šoku za organizam. Prvi šok je udar tijela od vodu, naročito kada se skače sa Starog mosta jer je u pitanju visina od 25-26 metara, ovisno o vodostaju Neretve. Osobama koje nisu fizički pripremljene, a kada se radi o amaterima oni obično nisu spremni za skok, uslijed udara od vodu stvori se trauma. Ona dovodi do šoka pa jednostavno potonu. Druga opasnost je hladna voda koja definitivno šokira organizam - kaže Zdenko Marić, član Službe za spašavanje.

On dodaje da postoji razlika između ljudi koji su pošli da urade suicid i onih koji dođu kao turisti u Mostar, a onda se pod utjecajem alkohola opklade da imaju hrabrosti za skok. To se kaže zna desiti usred noći, što obično dovodi do tragedije sa smrtnim ishodom.

- Najgore je što je taj trend u porastu. Od par slučajeva došlo se na 10-ak slučajeva godišnje. U ovoj godini smo već

imali nekoliko slučajeva i ne samo sa Starog mosta. Teško je reći šta je uzrok. Stari most je postao definitivno atrakcija. Skaču u svako doba dana i noći, nema pravila. Po danu imaju skakači koji su organizirani i oni to nikada ne bi dopustili, ali je nemoguće stalno dežurati - upozorava Marić.

DOSKOK NAJVAŽNIJI

On kaže da profesionalci obično skaču sa najveće kote, gdje je i najveća dubina, te da zona skoka nije precizno definirana, ali je najvažniji doskok i pravljenje što manjeg otpora. Nažalost, za razliku od profesionalca, amateri to ne znaju.

Zoran Vlaho, instruktor ronjenja i član Službe, zajedno sa kolegom Esadom Humom, ponajbolje poznaje koliko je hrabrih Neretva usmrtila.

- Imate vrlo kratak period za spašavanje, svega par minuta. Već nakon 10 minuta to prelazi u potragu za utopljenikom. Nažalost, mi imamo rijetku priliku za spašavanja, osim u slučaju kada neki događaj osiguravamo ili kada se neko tu zatekne slučajno. Uglavnom je u pitanju potraga, bez obzira na to da li je u pitanju suicid ili nesretna slučaj. Ljeti je veći procenat utapanja kupaca jer se zimi naravno niko ne kupava, a suicida ima tokom cijele godine - kaže Vlaho. ●

Siroki bulevari sa tri trake, prekrasne građevine Belle Époque i sjajan provod neki su od glavnih razloga zbog kojih je glavni grad Rumunije svojevrstno dobio naziv mali Pariz. Legenda kaže da je Bukurešt osnovao pastir Bucur, čije ime u bukvalnom prevodu znači *zadovoljstvo*. Navodno je muzika frule koju je pastir svirao zanimala ljude, a njegovo ukusno grožđe iz obližnjih vinograda osvojilo lokalne trgovce, koji su grad nazvali po pastiru.

ČUVENI TRG REVOLUCIJE

Sa nešto više od dva miliona stanovnika na obalama rijeke Dombovite, Bukurešt predstavlja glavni ekonomski i administrativni centar Rumunije, koji se postepeno vraća na turističku mapu Evrope, što pokazuju i statistički podaci. Ova metropola je tako prošle godine privukla 1,3 miliona turista, od čega oko 600 hiljada stranih gostiju, najviše iz Njemačke, Italije i Francuske. Za Bukurešt se tradicionalno kaže da leži na sedam brda iako sam grad ima relativno okrugao oblik. Donedavno su periferni dijelovi Bukurešta uglavnom bili seoski, ali je poslije 1989. godine počela izgradnja novih dijelova grada oko Bukurešta, u blizini okruga Ilfova.

Kada je pak riječ o atrakcijama, koje se preporučuju turistima koji posjete ovaj grad, njih je gotovo nemoguće sve navesti.

Impresivnu građevinu Casa Scanteii na ulazu u Bukurešt projektovao je arhitekta **Horia Maicu** i sagrađena je 1956. godine. Originalno su u njoj bile smještene sve štamparije i novinske kuće Bukurešta, koju funkciju ima i danas, uz Berzu Bukurešta, smještenu u južnom krilu.

Trijumfalni luk (Arcul de Triumf) originalno je sagrađen od drveta, 1922. godine, u slavu rumunskih vojnika koji su se borili u Prvom svjetskom ratu. Luk koji se

BUKUREŠT - MALI PARIZ ILI GRAD NA SEDAM BRDA

Grof Drakula počinje

Atrakcije Bukurešta gotovo je nemoguće nabrojati. Impresivne građevine, bulevari, muzeji, ostaci vladavine zloglasne porodice Caușesku, legenda o grofu Drakuli privlače pažnju sve većem broju turista

ODMAH POSLIJE PENTAGONA

Monumentalna Palata parlamenta Rumunije, ranije poznata kao Narodna palata, koju je sagrađio komunistički vođa Nikolaje Čaușesku, predstavlja, poslije Pentagona, drugu po veličini upravnu

zgradu na svijetu. Parlament je gradilo 20.000 radnika i 700 arhitekata. Ima 12 spratova, 1100 prostorija, hodnik dužine 100 metara i četiri podzemna nivoa, s ogromnim bunkerom za zaštitu od nuklearnog napada. Kristalni luster u Sali za ljudska prava je težak 2,5 tone, a neki lusteri imaju 7.000 sijalica.

danasi vidi potiče iz 1936. godine. Visok je 26 metara, a sa njega se pruža predivan pogleda na grad. Bulevar pobjede u Bukureštu je najstarija i najljepša prometnica grada. Sagrađen 1692., kao veza između Starog kneževog dvora i Palate Mogosoiaia, Bulevar pobjede je originalno bio popločan hrastovim gredama. Ulica je dobila ime Calea Victoriei 1878, poslije rumunskog rata za nezavisnost. Šetnja Bulevarom, od Piata Victoriei do Piata Natiunilor Unite omogućava upoznavanje nekih od

čiva ovdje

najveličanstvenijih građevina Bukurešta, kao što su Cantacuzino Palace, istorijski Trg revolucije, Dom vojske, sjedište CEC i Muzej narodne istorije.

Među lokalitetima koje svakako treba posjetiti je i Trg revolucije, koji je stekao popularnost kada su svjetske TV-stanice prenijele posljednje trenutke moći **Nikolaja Čaušeskua**, 21. decembra 1989. godine. Na udaljenoj strani trga stoji nekadašnja Kraljevska palata u kojoj je danas Narodni muzej, veličanstveni rumunski Athenaeum, istorijski Hotel Athenee Palace. Na južnom kraju trga možete posjetiti malu Crkvu Kretzulescu.

ŠARMANTNI LIPSCANI

Kraljevska palata (Palatul regal) sagrađena

MAMALIGA POSTALA SPECIJALITET

Na gastronomiju Rumunije je značajno uticala turska, kao i kuhinje susjednih naroda. Omiljeno glavno jelo u Rumuniji predstavljaju mititei, čufte perişoare u supi i šnicla. Jelo koje se najčešće priprema je mamaliga, kačamak od kukuruznog brašna, koji se jede kao glavno jelo ili prilog. Tuica je jaka rakija od šljive, koju širom Rumunije smatraju tradicionalnim alkoholnim pićem, kao i vino, koje ima tradiciju dugu skoro tri milenijuma.

Mamaliga, tradicionalna seljačka hrana, često je korištena umjesto hljeba ili kao glavno jelo u siromašnim dijelovima Rumunije. Međutim, posljednjih decenija se mamaliga pojavila kao vrhunski specijalitet u najboljim restoranima u Rumuniji.

je u neoklasicističkom stilu, između 1927. i 1937. godine. Do 1947. bila je rezidencija kralja **Carola II** i njegovog sina, kralja **Mihaila I**, kada je u Rumuniji ukinuta monarhija. Tu je kralj Mihail, sa 18 godina izvršio državni udar, kojim je, tokom Drugog svjetskog rata, smijenjena pronacistička vlada, nakon čega je Rumunija stala na stranu Alijanse. Danas se u njoj nalazi Muzej nacionalne umjetnosti Rumunije. Jedinstveni šarm Bukurešta možete vjerovatno najbolje upoznati u četvrti poznatoj kao Lipsani. Nekada glamurozni stambeni dio, stari centar je danas preuređen u bogat kraj. Početkom 1400. godine je većina trgovaca i zanatlija - Rumuna, Austrijanaca, Grka, Bugara... otvorila svoje radnje u ovom dijelu grada.

Uskoro je ovaj kraj dobio ime Lipsca ili Leiptzig. Ostale ulice su dobile nazive po raznim zanatima i esnafima, kao što su Blanari - krznari, Covaci - kovači, Gabroveni - nožari i Cavafii vechi - obučari. Danas je kvart mjesto brojnih galerija, antikvarnica i kafića.

Univerzitetski trg (Piata universitatii), užurban gužvom i saobraćajem od ranog jutra do kasno noću, predstavlja jedno od najpoznatijih mjesta susreta. Trg na svakom od svoja četiri ugla ima jedinstvena arhitektonska zdanja, počevši od Arhitektonske škole Univerziteta Bukurešta, Narodnog pozorišta Bukurešta, neoklasične Bolnice Coltea i njene prekrasne crkve do Sutupa late u kojoj se sada nalazi Istorijski muzej Bukurešta.

Čaušeskuova megalomanija u građenju dostigla je vrhunac izgradnjom Građanskog centra, na prostoru južnog dijela Palace parlamenta, duž Bulevardul unirii.

Bukurešt je pretrpio značajnu štetu od bombardovanja saveznika tokom Drugog svjetskog rata i u zemljotresu 4. marta 1977. godine. Međutim, nijedan od ovih događaja nije promijenio izgled grada kao obnova iz 80-tih godina 20. vijeka, kada je podignut svaki osmi kvadratni kilometar starog istorijskog dijela grada, uključujući

TURA GROFA DRAKULE

Turističke agencije u svojoj ponudi za Bukurešt ne izostavljaju ponudu za posjetu svih zdanja vezanih za grofa Drakulu, kao i njegov grob. Na ostrvu

u sredini jezera Snagov, nedaleko od Bukurešta, nalazi se predivan manastir iz 16. vijeka koga je proslavila legenda po kojoj je, ispred njenog oltara, sahranjen zloglasni **Vlad Tepes Drakula**. Vlad je zaista ubijen u borbi sa grupom Turaka u blizini, a glasine su donijele vijest da su monasi donijeli njegovo tijelo u manastir i propisno ga sahranili. Međutim, arheološkim istaživanjima ovog mjesta, sprovedenim 30-tih godina prošlog vijeka, otkriven je prazan grob. Ova činjenica je bila jedan od razloga da legende o „vampiru Drakuli“ uhvate zamah. Na ploči koja se nalazi na podu crkve manastira Snagov je obilježeno mjesto gdje se vjeruje da leže ostaci grofa **Vlada Tepeša**. Do manastira se može stići samo čamcem. Tura grofa Drakule obuhvata posjete danju, ali i noću pod punim mjesecom.

manastire, crkve, sinagoge, bolnicu i čuveni sportski stadion Art Deco stila. Oko 40.000 ljudi iseljeno je poslije samo jednog dana od obavještenja o planiranim radovima, kako bi se stvorio prostor za izgradnju stanova. ●

Skalpелom protiv majke prirode

Zahvaljući napretku medicine danas je moguće riješiti gotovo sve probleme estetske ili neke druge prirode, od promjene pola do povećanja visine. Dovoljno je samo da imate dovoljno dubok džep

PIŠE: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info

Ljepota je nepodnošljiva, dovodi nas do očaja, nudi nam na trenutak tračak vječnosti koji bismo htjeli protegnuti zauvijek, poznata je izreka slavnog francuskog pisca i filozofa Alberta Camusa. Međutim, zahvaljujući nevjerojatnom napretku medicine i mirnoj ruci estetskih hirurga, tračak vječnosti je sada moguće znatno produžiti. Istina, ne baš zauvijek.

U zavisnosti od želja, do idealnog odraza u ogledalu će vam trebati nešto vremena, malo pretrpljenog bola i novac. Zapravo dosta novca. Nakon toga vam je potreban dobar hirurg.

Prim. dr. Alemko Čvorak je svakako jedan od najpoznatijih takvih hirurga, a sa kolegom prim. mr. sc. dr. Alijom Aginčićem u Sarajevu vodi Našu malu kliniku koja trenutno nudi gotovo sve usluge estetske hirurgije koje se obavljaju i u razvijenim zemljama Zapada.

- Estetska hirurgija je uvijek nekako povezivana sa silikonima. Jednom prilikom je pacijentica, dok je pregledala kataloge, pitala gdje se sve silikonu mogu staviti jer bi ona sve to uradila. U šali sam joj rekao da može sve osim testikularnih - prepričava Čvorak kratki i duhoviti razgovor sa pacijentkinjom.

Bez obzira na šaljivi ton početnog dijaloga, sadržaj komunikacije zapravo

i nije daleko od istine, pa čak ni kada je riječ o testikularnim implantatima. Naravno, ne za žene.

Pa šta se sve onda može estetski korigovati i to u Sarajevu i po cijenama koje su znatno niže u odnosu na one zapadnjačke?

KOSA – 3.000 KM

Sada je najsavremenija metoda FUE (Follicular unit extraction). Najčešće transplantaciju rade muškarci, ali ima i žena. Radi se o trajnom rezultatu. Cijena je tri marke po folikulu. Okvirna cijena operativnog zahvata je oko 3.000 KM. Na Zapadu je obično 50 do 100% skuplje.

UŠI – 1.200 DO 1.500 KM

Često je potrebno primijeniti više estetskih tehnika da bi se dobio željeni rezultat. Operacija traje u prosjeku 30-60 minuta po jednom uhu. U Skandinaviji je to i do pet puta skuplje, u Hrvatskoj 20-30%.

OBRVE – 800 DO 1.000 KM

Podizanje obrva. Trenutno najpopularnija tehnika je zatezanje obrva nitima. Niti se uvuku uz lokalnu anesteziju, a imaju izgled riblje kosti. Rezultat traje do dvije godine. Cijena je 800-1.000 KM. Mogu se raditi i hiruškim putem, ali zahvat nije popularan zbog ostavljanja ožiljaka.

BORE (BOTOKS) – 850 KM

Postoje različite tehnike kojima se eliminišu bore. One na čelu se rade botoksom, kao i bore mrštilice - između i pored očiju. Gornja trećina lica se najčešće tretira botoksom. Cijena botoksa je 850 KM za 100 jedinica. Sigurna metoda uz odlične rezultate. Sama cijena jedne ampule botoksa je oko 500 KM.

DUGE NOGE ZA 70.000 KM

Mnogi koji pate od manjka visine odlučuju se za komplikovanu i bolnu operaciju produženja nogu, koja košta oko 70.000 KM. Ove operacije se inače vrše samo na ljudima kojima su udovi nejednake dužine ili za ispravljanje niskog rasta zbog zdravstvenog stanja. Ali se posljednjih godina sve veći broj ljudi prijavljuje za ovu operaciju iz kozmetičkih razloga. Operacija traje između četiri i šest sati, a može da se dobije i do 12 centimetara na visini. Prosječno uvećanje je oko šest centimetara. Skoro svi pacijenti su stari između 20 i 30 godina, a trećinu čine žene, od kojih mnoge žele da budu više kako bi nastavile karijeru kao model, tvrdi dr Jean-Marc Guichet, vodeći ekspert u ovom postupku i koji vodi kliniku u Marseju.

Vrijeme trajanje četiri do šest mjeseci. Sam proces traje 15-ak minuta. Hirurški zahvat se izbjegavaju zbog rezova, opšte anestezije i cijene, a ni rezultat nije trajan.

BORE (FACELIFTING) – 4.000 DO 7.000 KM

Ozbiljna operacija koja se može raditi i nitima u nekim srednjim situacijama. Cijena je od 4.000 do 7.000 KM. Vrijeme trajanja pet do sedam godina. Sama operacija traje tri-četiri sata, a oporavak minimalno dvije do tri sedmice.

BORE (FILERI) – 500 DO 900 KM

Bore se mogu popunjavati i filerima, koji mogu trajati i do 5-6 godina poput akvamide koji se ubrizgava. Njegova cijena po jednom ml je 900 KM, a može se koristiti i hijaluronska kiselina, top svjetskih proizvođača gdje je cijena 500-600 KM po mililitru. Traju šest do devet mjeseci. Ne

BIZARNOSTI

I dok se većina na estetske hirurške zahvate odlučuje iz razumljivih ili funkcionalnih razloga, postoje i one koji medicinski napredak zloupotrebljavaju na krajnje bizaran način.

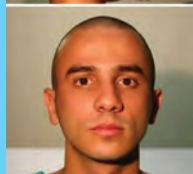

Herbert Chavez sa Filipina potrošio je hiljade teško zarađenih dolara na cijeli niz plastičnih operacija da bi ličio na superjunaka Supermena.

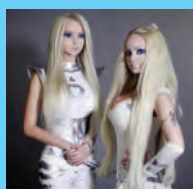
Japanski model, poznatija pod imenom **Vanilla Chamu**, potrošila je više od 100.000 dolara na 30 operacija da bi ličila na francusku lutku.

Možda i najbizarniji slučaj je neimenovani Brazilac koji se podvrgnuo nizu operacija da bi ličio na psa.

U periodu od 10 godina **Justin Jedlica**, iz Njujorka, prošao je kroz 90 kozmetičkih procedura da bi ličio na lutku Kena.

Ruskinje **Valerija Lukyanova** i **Olga Oleynik** dijele istu strast – želju da izgledaju kao žive lutke zbog čega su prošle kroz brojne zahvate.

Myla Sinanaj ima samo jednu opsesiju – da izgleda kao **Kim Kardashian**. Na svoju opsesiju nije žalila potrošiti 30.000 dolara.

Zbog bivšeg momka koji je bio fasciniran **Jessicom Alba**, jedna mlada Kineskinja se podvrgla operacijama da bi što više izgledala kao Alba i tako povratila momka.

Nicholas Ryan, iz Njujorka, spada među najskromnije. On je izdvojio oko 5.000 dolara da bi ličio na glumca **Ryana Goslinga**.

Anne Bolton ima 47 godina, a zahvaljujući dobrim genima nema znakovna starenja iako je već postala baka. Zbog mladalačkog izgleda su joj, kaže, propala dva braka i brojna prijateljstva zbog ljubomore. Stoga se Bolton podvrgla operaciji da bi izgledala starije!?

KAPCI – 700 DO 900 KM (PO JEDNOM KAPKU)

Operacija je uglavnom estetske prirode, mada mogu biti i funkcionalne kada postoje velike kesica na kopcima. U lokalnoj anesteziji operacija košta oko 700 KM po jednom kapku, a 900 u opštoj anesteziji.

BRUŠENJE KOŽE NA LICU (DERMOABRAZIJA) – 500 DO 2.000 KM

Koristi se za uklanjanje rupica na licu koje ostanu poslije akni. Djelimično može riješiti i najsitnije bore oko usana. Cijena zavisi od regije, od 500 do 2.000 KM. Traje od 20 minuta, u lokalnoj, do 60 minuta, u opštoj anesteziji.

ZATEZANJE VRATA – 1.000 KM

Može se raditi nitima, zatezanjem mišića ili u sklopu cijelog liftinga. Operacija traje 20-30 minuta, ako se radi sa nitima. Ostale tehnike traju duže. Cijene se kreću u rasponu od 1.000 maraka (sa nitima) do 6.000 u sklopu liftinga cijelog lica. U zavisnosti od tehnike, oporavak traje od nekoliko dana do nekoliko sedmica.

GRUDI MUŠKE (GINEKOMASTIJA) – 2.000 DO 3.000 KM

Ako je riječ samo o masnom tkivu radi se liposukcija, a skida se kompletna žlijezda ukoliko je uvećana hormonalnim putem.

GRUDI ŽENSKE – 5.000 KM

Cijena operacije grudi, sa najboljim implantatima i sa previjanjima, iznosi 5.000 KM. Ukoliko se želi poseban oblik, onda je cijena i viša - do 6.000 KM. Radi se u opštoj anesteziji i to oko sat vremena. Može se kombinovati sa drugim operacijama na dojkaama žena poput podizanja grudi, smanjenja areola, te i to malo podiže cijenu. Postoperativni period je kratak, do sedam dana. Na Zapadu je skuplje dva, tri puta. Smanjivanje grudi je od 3.000 do 7.000.

STOMAK (LIPOSUKCIJA) – 2.000 DO 3.500 KM.

Operacija traje oko sat vremena.

STOMAK (MINIABDOMINALNA PLASTIKA) – 3.000 KM

Zatezanje donjeg dijela stomaka.

PROMJENA POLA

U najsloženije operacije spada i promjena pola, a rade se već godinama na Zapadu. Cijena ove operacije u susjednoj Srbiji, gdje je nekoliko Bosanaca i Hercegovaca već promjenilo pol, košta od 4.000 do 20.000 KM.

smiju se miješati.

NOS – 2.500 KM

Estetske operacije nosa se nekada kombinuju sa funkcionalnom operacijom. Cijena je od 2.500 KM pa naviše. Na Zapadu se kreću od 10.000 KM pa naviše. Okvirno vrijeme trajanja operacije je 60-90 minuta. Postoperativni period vrlo zahtjevan za pacijenta. Traje oko mjesec dana, a pravi se rezultat vidi tek za godinu dana.

USNE - OD 600 DO 1.000 KM

Korekcija usana fileromza povećanje koriste se akvamid i hijaluronske kiseline, što je trend u svijetu. Hijaluron se može staviti i u jagodice na licu pošto ima osobinu da vuče vodu.

JAGODICE, BRADA – 1.000 DO 2.000 KM

Implantati se posebno naručuju. Radi se o kratkoj i rijetkoj operaciji. Traje oko sat vremena, uz opštu anesteziju.

STOMAK (ABDOMINOPLASTIKA)
– 4.000 DO 7.000 KM

Zatezanje cijelog stomaka. Operacija traje oko tri sata.

HIMENOPLASTIKA I
LABIOPLASTIKA (ŽENE)
– 1.000 KM

Vraćanje djevičanstva i smanjivanje velikih usana. Obje operacija traju oko pola sata i cijena je oko 1.000 KM.

DRAKULA JE BIO U PRAVU

U vječnoj borbi protiv starenja najnovije studije pokazuju da bi *mlada krv* mogla biti nova *fontana mladosti*. Naime, američki su istraživači, čija je studija financirana od strane nekoliko grupa i Instituta za starenje, prema riječima neurologa Richarda M. Ransohoffa, došli do *uzbudljivih* rezultata u izolovanju određenih proteina prilikom testova na miševima tako da se u narednim godinama može očekivati nova estetsko-medicinska revolucija.

Inače, plazma obogaćena trombocitima koristi se za podmlađivanje lica širom svijeta od 2006. godine.

**SILIKONSKI IMPLANTAT
UMJESTO TESTISA – 1.200 KM**

Ukoliko je testis uklonjen zbog neke operacije, stavlja se implantat. Operacija traje pola sata, u opštoj anesteziji.

**BEDRA (LIPOSUKCIJA) –
1.500 DO 3.000 KM.**

Radi se i kod muškaraca i kod žena.

LIPOSUKCIJA KOLJENA – 600 KM.

Leđa (liposukcija) – 1.500 do 2.000 KM.

U zavisnosti od količine masnog tkiva, operacija traje od 30 do 60 minuta. Steznik se nosi tri do četiri sedmice.

SLABINE (LIPOSUKCIJA) – 2.000 KM
**GLUTEALNE REGIJE
(LIPOSUKCIJA) – 1.500 KM.**
**UVEĆANJE STRAŽNJICE
IMPLANTATIMA – 5.000 KM**
**POVEĆANJE LISTOVA KOD ŽENA UZ
POMOĆ IMPLANTATA – 5.000 KM.**

Operacija traje oko sat vremena. **DERMOLIPEKTOMIJA** – skidanje viška kože i masnog tkiva kod osoba koje su imale prekomjernu težinu pa smršale (nadmernost, noge, pojas, leđa) – od 3.000 KM pa nadalje **MLADEŽI** – 200 KM. ●

Prim. dr. Alemko Čvorak

ORION, MALO PREDUZEĆE KOJE ZAPOSŁJAJA LJUDE S INVALIDITETOM

Malo preduzeće Orion d.o.o. - privredno društvo za rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, u Sarajevu, ustvari je kopirnica i štamparija koja zapošljava šest ljudi od čega su četiri s invaliditetom, uglavnom slabovidne osobe, ali rade uspješno, šire posao i stvaraju zaradu.

- Imamo i jednu osobu sa završenim fakultetom i niko od njih do sada nikada nije bio u radnom odnosu i imao platu. To nisu velike plate, ali su u svakom slučaju veće od onog čime bi raspolagali da ne rade - kaže Amir Mujezin, osnivač ovog preduzeća i zagovarač rehabilitacije osoba s invaliditetom kroz rad, inače i sam slabovidna osoba.

ŠTO ELMA NE MOŽE, MOŽE SABAHUDIN, I OBRNUTO

Preduzeće je smješteno u mali uredni prostor u sarajevskom naselju Švrakino Selo. U tri prostorije vri kao u košnici, a odmah sa vrata vidite kopirnicu. Na vratima je vesela Elma Kučuk. Ima cerebralnu paralizu.

- Nije naporno, super je, volim da radim - priča ova mlada žena. Sa njom radi Sabahudin Zenunović, inače slabovidna osoba. Ono što Elma ne može sama zbog fizičkog onesposobljenja, objasni Sabahudinu i njih dvoje to završe za tili čas. Razgovor sa Elmom (Sabahudin je manje pričljiv) brzo je završen jer je nastala gužva.

- Elma nikada nije dobila status invalida, a ima teško onesposobljenje. Završila je fakultet i sjajna je osoba. Ovo joj je prvo zaposlenje, kao i Sabi. Njih dvoje odlično rade zajedno - priča Mujezin.

U razgovor se nakratko uključuje i Amra Ahmetović, direktorica Oriona. Ona je inače slabovidna osoba koja se školovala u Njemačkoj i govori engleski i njemački.

Imaju kopirnicu i štampariju, namjeravaju proširiti posao prodajom sklopivih bicikla, a čim dobiju licencu i vozila, namjeravaju pokrenuti taksi-prevoz, prvenstveno za invalidne osobe. Poslovni i od povjerenja, kažu za sebe, a reference to i potvrđuju

Pohvalila se da posao u kopirnici ide dobro. - U ovom naselju u velikom krugu oko nas, mislim oko dva kilometra, nema kopirnice, a u blizini su stanica policije, ispostava centra za socijalni rad i ambulanta. Samo od usluga kopiranja za potrebe tih institucija i ljudi koji dolaze možemo zaraditi dvije plate - pojašnjava Ahmetović.

Mujezin naglašava da su plate 450 KM i da su to uobičajene plate za osobe s invaliditetom zaposlene u nekom od privrednih društava koja su registrovana kao preduzeća koja zapošljavaju osobe s invaliditetom, kao što su, recimo, MaxLine, DES, Pismolik i slično.

- To je neka vrsta dogovora jer mi znamo tačnu vrijednost i produktivnost

Država nam je dala udice da lovimo, a ne MILOSTINJU

tih radnika, a svima je određen i isti obim posla i radno vrijeme. Jasno je da 450 KM nije mnogo, ali je plata, a osim toga svi ti zaposleni imaju tačno određeno radno vrijeme, slobodne vikende, praznike... Dakle, ispoštovana prava radnika - pojašnjava Mujezin. Uz kopiranje, Orion prodaje i usluge štampanja različitih materijala.

- Možemo da radimo sve što je tzv. laka štampa: vizitkarte, memorandume, flajere, ali i knjige u manjim tiražima. Naime, uz pomoć Fonda za rehabilitaciju osoba s invaliditetom u FBiH smo kupili jednu veoma savremenu digitalnu kolor kopirmašinu, a imamo i dva crno-bijela kopir-aparata i štampače, nož za papir, a nabavili smo i neke veoma lijepe papire za vizit-karte ili cjenovnike. Radimo i termalno uvezivanje, imamo jako dobru mašinu za to i sve u svemu - nismo loše opremljeni - priča Mujezin.

MOGU I ZA BH TELECOM I ELEKTROPRIVREDU

Na osnivanje ovog preduzeća potakli su ga osnivanje Fonda za rehabilitaciju osoba s invaliditetom u FBiH, ali i izmjenice Zakona o javnim nabavkama u BiH. Naime, Zakon o javnim nabavkama u BiH sada nalaže da javna preduzeća i institucije dio roba i usluga iz seta javnih nabavki, do 35 posto, nabavljaju od preduzeća koja zapošljavaju osobe s invaliditetom, ali i da se na tendere mogu javiti i dobavljači koji nude samo jedan lot iz te javne nabavke što pogoduje malim preduzećima kao što je Orion.

- Sa druge strane, Fond za rehabilitaciju

daje određene oblike pomoći za zapošljavanje i nama su, recimo, pomogli da nabavimo određene mašine. Sada, s obzirom da naše preduzeće ima status i rješenje o registraciji kao preduzeća koje zapošljava osobe s invaliditetom, to znači da bi npr. BH Telecom i Elektroprivreda 35 posto svojih javnih nabavki trebali završavati preko nas i od nas ili preko nas nabavljati kopir-papir, vizit-karte, pa možda i neka kopiranja, uvezivanja i slično. Nama bi značajno olakšalo poslovanje, osiguralo novac za plate zaposlenih, ali omogućilo i dodatna zapošljavanja - pojašnjava Mujezin.

S obzirom da preduzeća ovog oblika mogu širiti djelatnost, Orion zajedno sa partnerskom firmom pokušava pokrenuti prodaju sklopivih bicikla, a podnijeli su zahtjev za četiri licence za taksi-prevoz.

- Ideja je da pokrenemo taksi-prevoz, ali prvenstveno za osobe s invaliditetom jer to za sada ne radi niko u Sarajevu, a imamo veliki broj osoba sa poteškoćama pri kretanju kojima je takva usluga neophodna. Nemaju svi člana porodice ili pratnju koja im je uvijek na usluzi. Ne radi se tu samo o osobama u kolici-ma, nego i o onim s oštećenim sluhom, vidom. Pokušat ćemo da nabavimo barem jedno ili dva vozila, vidjet ćemo da li su kantonalne vlasti u mogućnosti da

nam obezbijede jedno vozilo - kaže Mujezin i izražava nadu se da će uspjeti, iako ide dosta teško.

POSLOVNI I OD POVJERENJA

Takođe priznaje da im status preduzeća iz rješenja o registraciji donosi beneficije, kao i to što su preduzeće koje u stalnom radnom odnosu ima osobe sa invaliditetom prvog stepena invalidnosti.

- To nam otvara mnoga vrata. Do sada smo imali sreće i gdje god smo zakučali dobili smo povjerenje, posao, ali i mi smo sasvim poslovni, plaćamo sve svoje obaveze i izvršavamo preuzeti posao na vrijeme - hvali se Mujezin.

Smatra da se u BiH već vrlo jasno prepoznaju preduzeća koja zapošljavaju osobe s invaliditetom i da polako zauzimaju svoje mjesto na tržištu različitih usluga čime pokazuju da su to vrlo korisni članovi društva koji su sasvim nepravedno zapostavljeni.

- Takvih preduzeća nije mali broj. Svakako je najveće DES, koje je uvijek zapošljavalo gluhe i nagluhe, pa CMC

koje upošljava 40 ljudi, imaju stalnu platu i sve što pripada ljudima u radnom odnosu, pa EuroMacxLine koji ima i svoj proizvodni proces, pa Naš pogled iz Živinica, sa 12 ili čak i više radnika koji pakuju kafu, šećer i već su na putu da se stabilno pozicioniraju na tržištu tih usluga. I još veliki broj sličnih. Mi smo, recimo, iako dosta mali, sa našim uslugama uspjeli ući u institucije BiH - nedavno smo za Centralnu izbornu komisiju BiH uradili audioverziju Izbornog zakona BiH na sva tri zvanična jezika u BiH, pa smo radili za Autoceste FBiH i sve to su važne reference - pojašnjava Mujezin.

Smatra da je osnivanje Fonda za rehabilitaciju osoba s onesposobljenjem jedini pravi način pomaganja ovoj kategoriji stanovništva.

FOND KAO GENERATOR REHABILITACIJE I ZAPOSŁJAVANJA

Prema Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom u FBiH, svako preduće u FBiH bi trebalo da na svakih 16 zaposlenih osoba zaposli barem jednu osobu s invaliditetom. Ako to ne urade, dužni su da u Fond za profesionalnu rehabilitaciju, osposobljavanje i zapošljavanje osoba s invaliditetom svakog mjeseca, pri isplati plata i obračunu doprinosa, uplate

po 25 posto prosječne plate u FBiH za onoliko osoba s invaliditetom koliko su bili dužni zaposliti s obzirom na ukupni broj zaposlenih. Fond od tih sredstava finansira različite oblike pomoći za samozapošljavanje osoba s invaliditetom. Na ovaj način Fond je postao jedan od osnovnih generatora procesa vezanih za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom.

- Način na koji su izmjene Zakona o javnim nabavkama i Zakon o rehabilitaciji osoba s invaliditetom pomogli ovoj populaciji je jedini pravi način da im se pomogne. Ovo nije milostinja i invalidnina nego *udica* kojom svako od nas može da lovi koliko može ili koliko mu treba. Ovo je ogroman korak za

sve nas sa bilo kojim oblikom onesposobljenja i BiH je tu najdalje odmakla - hvali Mujezin ove poteze države, jer ovakav zakon, koliko zna, kaže, nema ni Slovenija koja je odavno u EU, ni Hrvatska niti Srbija.

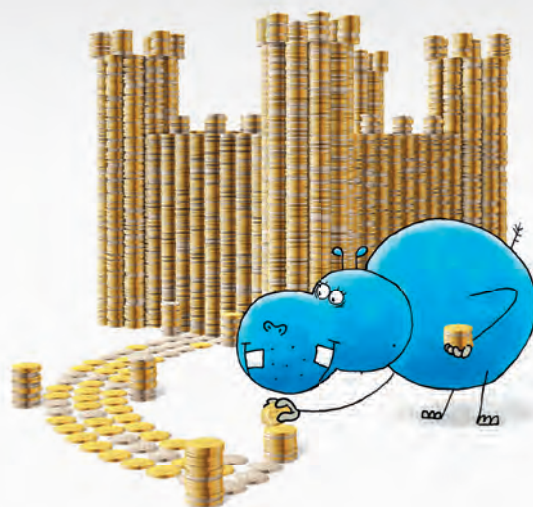
- Samo još da bh. institucije i same naprave iskorak i dio javnih nabavki, kao što je papir, kafe pakovanja i pakovanja šećera, rezanja papira, pakovanje sokova, štampanje pozivnica, letaka, vizitkarata i sličnog materijala, dodijeli preduzećima koja zapošljavaju i rehabilituju osobe s invaliditetom - poručuje Mujezin.

Među zaposlenim u Orionu je i Čamka Čubara, takođe slabovidna osoba. Ona je inače telefonista, ali sada radi na održavanju.

Kada ne rade i kada imaju malo vremena za sebe, ova mala ekipa uživa u zajedništvu i mogućnostima koje su dobili.

- Svaki slobodan trenutak koristimo da se družimo, a jednom sedmično sjednemo i sumiramo rezultate, popričamo o planovima i potrebama i, u svakom slučaju, imamo lijepe odnose i dobru atmosferu - zaključuje Amir Mujezin, osnivač preduzeća Orion. ●

**PREMIJA
I DO 50%**

ZRNO PO ZRNO POGAČA, NOVČIĆ PO NOVČIĆ PALAČA HYPER ŠTEDNJA U KM ILI EUR UZ DUPLO VEĆE PREMIJE!

- ✓ Fiksna kamatna stopa i premija na ostvarenu kamatu i do 50%*
- ✓ Minimalne mjesečne uplate po Hyper štednji s premijom su 20 KM ili 10 EUR
- ✓ Maksimalni inicijalni ulog 100.000 KM ili 50.000 EUR

Premija se obračunava na ukupni iznos kamata po isteku oročenja i pripisuje se ulogu.
Premija će biti isplaćena samo ukoliko su uplate na štedni račun redovne.

*Za oročenje na 36 mjeseci.

www.hypo-alpe-adria.ba • 070 340 340 •   HypoBiH

BUDI DIO IGRE

ALMIN ZRNO, FOTOGRAF

Sa modelom Adnom Avdić

Vizuelna kultura nam je ravna nuli

Aktovi i portret su ono po čemu me ljudi najviše poznaju. Volim analognu fotografiju jer se na njoj vidi koliko ste zaista fotograf. Svaka osoba koja je realizirana i koja je sretna sa samom sobom jeste fotogenična

1 Upravo radite na izložbi. O čemu se radi?

- Rad na izložbi je konstanta. To je puno rukavaca koji vode ka nečemu i kada se složi određeni tematski broj onda se izloži. Međutim, u današnje vrijeme, po mom sudu, potpuno je deplasirano raditi izložbu zato što to puno košta, nemate publike, nemate sponzora koji bi stali za vas i onda se nađete u ćorsokaku. Zato koristim društvene mreže pa onda putem njih u etapama puštam nešto od svoga rada. To je puno korisnije od zavaljivanja u printove, koji su 300-400 maraka po komadu, pa dok ga opremite, platite prostor galerije, dok izložite... Ali bit će izložbe jer ipak mi ne možemo bez tih velikih formata u prostoru. Tek tada se možete suočiti sa radom i doživjeti ga onako kako treba. Nadam se da će se izložba napraviti do Nove godine. Recimo da će se baviti arhitekturom tijela.

2 Da se ipak malo vratimo na početke. Kada ste se počeli baviti fotografijom i kako?

- Davno (smijeh). Ne smijem ni reći koja je to godina bila, ali to je bilo vrijeme foto-kino klubova. Imao sam sreću u životu da naletim na foto-kino klub CEDUS i sve ljude koji su stanovali u njemu tih godina koji su i dan-danas ostali da rade i druže se sa fotografijom – Šile, Mile, Kemo, Mladen, Nino... Izvinjavam se onima koje sam zaboravio.

3 Kakav ambijent više volite – studijski ili neki drugi?

- U biti, više preferiram studijski mada nijedan ambijent meni nije mrzak, ako je inspirativan i ako je u sklopu priče koju želim da pričam.

4 Radite aktove, portrete, modne fotografije..., ali šta smatrate svojom specijalnošću?

- Aktovi i portret su ono po čemu me, uslovno rečeno, ljudi najviše poznaju, a ja ne bježim od toga jer za mene to i jesu dvije najteže discipline u fotografiji. Naravno, govorim o zaista pravim portretima i pravim aktovima.

5 Naga tijela su danas svuda oko nas, ali puritanca čini se i dalje ne manjka. Koliko je danas zapravo hipokrizije u društvu?

- Ogromna je hipokrizija i to u svim sferama života. Sveprisutna je. Dokle god se nje ne oslobodimo i ne postavimo neki drugačiji sistem vrijednosti bojim se da nezaustavljivo jurimo ka dnu.

6 Koliko modni fotograf mora i sam poznavati modna dešavanja i trendove?

- Ne može biti dunder, a raditi modnu fotografiju. To je jednostavno nespojivo. Ipak, morate biti koliko-toliko modno osviješteni i pratiti trendove. Sav rad fotografa zapravo polazi iz njegove nutrine, taloga koji nosi u sebi. Tek onda kada stvar provuče kroz sve te filtere, koji stanuju u njemu, može izbaciti relevantan uradak. Kada pređete određeni broj godina u radu i

steknete vlastito iskustvo pa ga onda non-stop propitujete, tek onda možete izbaciti svoj rad. Problem modne fotografije kod nas je taj što nemamo modne industrije. Ima puno dizajnera koji se bave modom, ali nažalost nemamo industrije koja će ih pratiti, nemamo ljudi koji će ih angažovati i dati im određene linije unutar svoje proizvodnje koja bi se zvala po njihovom imenu. Sve je kod nas onako kako direktor kaže, a to je katastrofa. U ovoj zemlji je najveći problem pitanje prvobitnog kapitala koji se napravio poslije rata. Nažalost, taj kapital se nalazi u pogrešnim rukama.

7 Koliko i sami vodite računa o tome da „uparite boje“ kada izlazite iz kuće?

- Pa i ne mogu reći da vodim računa. To je nešto što prirodno stanuje u meni. Kada krenem ka ormaru i kada uzmem prvi komad garderobe na osnovu njega samo uzmem druge.

8 Zašto Vam je šal omiljeni modni detalj?

- Zato što sam šaldžija (smijeh).

9 Size plus modeli na Zapadu sve češće ulaze u objektiv modnih fotografa i lagano oduzimaju prostor anoreksičnim modelima. Planirate li možda neki rad na tu temu, na čemu bi Vam većina pripadnika ljepšeg pola nesumnjivo bila zahvalna?

- Imamo tržišta koja diktiraju modne trendove za cijeli svijet. Inače sam protivnik anoreksičnih osoba i modela jer mislim da modeli ne trebaju biti ofingeri na kojima treba da stoji

neki dizajnerski uradak nego to ipak trebaju biti osobe sa svom svojom osobenošću i onim što nose u sebi, a obline su sastavni dio toga. Ja sam zagovornik obline, a ne anoreksije. Što se tiče nekog rada na tu temu, to je malo teško kod nas jer je malo ljudi spremno da se obnaži pred objektivom. To je ta hipokrizija koju smo spomenuli. Imam ja i volju i želju. Imam čak u glavi i određene uratke i koji bi bili pokušaj citiranja nekih starih umjetnika koji su se bavili ženskim tijelom u svoj njegovoj putenosti.

10 *Bavili ste se i problemima marginalizovanih grupa, poput Roma. Na čije probleme bi sada bilo najneophodnije fotografijom ukazati?*

- Na probleme čovjeka. Svi smo mi danas ugroženi, nažalost. Sada je samo pitanje stepena ugroženosti, ali svi smo ugroženi neoliberalnim kapitalizmom i sistemom vrijednosti koji je trenutno uspostavljen. Svi smo u problemu osim krupnih kapitalista koji nam diktiraju ovaj tempo strašne trke, potpunog beznađa i bez ikakve sigurnosti šta će biti sutra. To je strašno. Ja pamtim neka ljepša vremena.

11 *Kakva su Vam iskustva sa radom na filmovima?*

- Radio sam na par filmova kao stil fotograf i iskustva su predivna. Čitava ta magija i energija ljudi koji učestvuju u tome vas potpuno ponesu. Međutim, to je sve imalo smisla kada se radilo na filmskoj traci koja se negdje slala na razvijanje pa u tom međuprostoru je fotografija bila ta koja je rediteljima i svim drugim učesnicima u stvaranju tog projekta bila nužno potrebna da vide, zapamte ili uoče nešto. U današnje vrijeme sve manje je potrebe za tim, osim nekih finalnih uradaka koji idu za plakat filma. Sve drugo se vadi iz digitalnih kamera sa kojima rade, što je kudikamo lakše, a što se tiče fotografije sve ih je manje na filmu.

12 *Da li ste se ikada oprobali u sportskoj fotografiji?*

- Nisam. Nešto me sport nikada nije interesovao. Ne znam zašto. Ali me arhitektura tijela sportista itekako interesuje, mada to nema veze sa sportskom fotografijom.

13 *Koliko su društvene mreže važne za promociju fotografija?*

- Ja sam se otimao kada je digitalna fotografija ulazila kao medij i mijenjala film kao osnovu na kojoj se radilo. Otimao sam se do posljednje kape krvi, ali sam na kraju

morao pokleknuti. Pogotovo u današnje vrijeme tu više i nema neke velike razlike. Tako je bilo i sa društvenim mrežama. U početku sam se strašno otimao, ali u posljednje vrijeme sam itekako prisutan. Ne mislim na sebe u nekim čudnim pozama nego o puštanju svojih uradaka. Čisto da

ljudi imaju malo širi uvid. Ako ih ciljano koristite, mislim da su društvene mreže idealan kanal za prezentaciju.

14 *Da li online mediji uvode neke nove fotostandarde?*

- Sada ću su izviniti svim portalima ovoga svijeta, ali ja zaista ne stanujem na njima. Nažalost ili na sreću. Ja sam još uvijek zaljubljenik mirisa papira i štampe i doživljaja kada stavite magazin ispred sebe. Otvorite ga, a on počne da piše i komunicira sa vama u odnosu na taj hladni

ekran, male sličice i kratke ili duge vijesti. Jednostavno, nemam naviku da to čitam s ekrana jer u biti mrzim ekran. Mrzim taj medij na taj način. Volim svoju fotografiju da vidim otprintanu i odštampanu.

15 *Da li je onda suvišno pitanje - digitalna ili analogna fotografija?*

- Ma da. U današnje vrijeme je suvišno, ali zašto volim analognu fotografiju? Volim je radi toga što se na njoj ustvari vidi koliko ste stvarno fotograf, a koliko niste. Zapis na filmu je neponovljiv i nemate ekran na aparatu da vidite i da izbrišete ako fotografija ne valja. U vrijeme filma to je moralo biti preciznije i morao se bolje poznavati zanat kako biste imali što manje troška. U današnje vrijeme možete da pucate koliko hoćete i brišete sve dok ne dobijete što želite. Onda poslije toga ide postprodukcija, photoshop i sve ostalo.

16 *Da li ste pobornik kompjuterskog obrađivanja fotografije?*

- U biti nisam, jer jedno je biti fotograf, a drugo je digital-art. To su dvije različite profesije i zanata. Međutim, to ljudi kod nas miješaju i trpaju sve u jednu. I sada se opet vraćamo na onaj neoliberalni kapitalizam gdje se traži od vas da

ste 16 u 1. Ali ja volim reći da kada odete kod automehaničara on vam neće riješiti problem lima ili struje jer to rade autolimari i autoelektričari. Kod nas, međutim, zbog lakše zarade i da bi uspostavili bilo kakav dijalog s ovim našim klijentima - mutantima za male novce pristaju na sve. To je evidentno i rezultat svega onoga što nas okružuje i što vidimo.

17 *Da li Vas je neko angažovao tokom predizborne kampanje?*

- Na moju veliku radost, jeste. To je bio **Martin Raguž**. Čovjek čiju ideju apsolutno podržavam i mislim da je jedina svijetla tačka na ovom našem obzorju koji misli bosanskohercegovački pa tek onda etnonacionalno, lokalno. Ja

stojim iza uradaka Martina Raguža. Radio sam i SDP u manjem obliku, ali oni su, kao što znamo, sredstva usmjerili ka poplavljenim područjima.

18 *Koja je razlika između fotografa i fotoreportera?*

- Samo ime kaže. Fotograf je neko ko bi trebao da sam osmišljava svoje projekte i da ih realizuje. Fotoreporter je čovjek zadatka, kojeg određena redakcija pošalje da nešto zabilježi.

19 Ko je najfotogeničnija javna ličnost sa kojom ste radili?

- Teško pitanje. Ustvari, svaka osoba koja je realizirana i koja je sretna sa samom sobom je apsolutno podobna za rad. Oni koji su nesigurni, sumnjičavi u sebe, nisu ni podobni.

20 Kroz kakvo iskustvo mora proći svaki fotograf, odnosno šta ga očeliči?

- Dnevna novina i 100 zadataka dnevno. Ko preskoči tu školu preskočio je puno toga i kad-tad će se morati vratiti na nju. Naravno, tu je i životni put, godine rada koje te definišu da sa samim sobom ste-kneš neki utisak čemu pripadaš, odnosno šta je ono što te ispunjava. I onda na kraju, ili možda na početku, osnovna je stvar da li to voliš ili ne. Da li je to strast i ljubav ili samo posao. Puno tih stvari te definiše.

21 Stiće se utisak da se danas skoro svako amaterski bavi fotografijom. Da li taj kvanitet na neki način degradira samu profesiju?

- Po meni, ne degradira to već onaj ko angažuje tu poplavu ljudi koji nose aparate ispred sebe. Sada se vraćamo na vizuelnu kulturu koja je kod nas ravna nuli. Izvinjavam se malom procentu ljudi. Druga stvar je to što ljudi ne razumiju metodologiju i kako nastaje određena stvar pa samim tim ne mogu ni valorizovati određene stvari niti ih smjestiti. Ljudi misle da su, ako imaju novce, odmah kupili i pamet, ljubav, znanje, poštovanje. Ne. To se ne stiće novcem već radom na samom sebi. Puno čitanja, gledanja, spoznaja... samim tim dođemo do nekih zaključaka da znamo da vidimo i razlikujemo amatera od profesionalca pa na osnovu toga da znamo koga ćemo da tražimo i za šta.

22 Koji je grad danas prijestolnica svjetske fotografije?

- Fotografija je vrlo razuđena. Ima raznih pravaca i svi oni postavljaju određene stvari na svoje mjesto. Imate reportere koji obilaze ratiše, koji vole izazove, adrenalina, do ljudi koji se bave čistom estetikom. Imate francuski stil koji je pun atmosfere imate engleski koji je egzaktan, tvrd, jak... London je uvijek bio tačka oko koje se uvijek puno toga vrtilo, ali mislim da je to ipak razuđeno. Javlja se i Berlin, tu je New York, Pariz... Pitanje je samo šta čovjek voli.

23 Imate li problema s autorskim pravima?

- Naravno. Ali svi u ovoj zemlji imaju taj problem jer ljudi ne shvataju da je u biti ideja najskuplja. Ne materija, već čista ideja, slogan, misao. To je svugdje najskuplje osim kod nas. Ovdje se hladno uzme fotografija i prekopira, pođoni. Uvijek kažem, ako vam dam fotografiju koja će vam stajati na radnom stolu ima jednu cijenu, ali ako ćete raditi neku vrstu kampanje ili prezentacije sa tom fotografijom onda je cijena 10 puta skuplja.

24 Postoji li nešto što je ispod časti u fotografskoj profesiji?

- Svakako. Mora postojati etika u svakoj profesiji. Ono što se događa u četiri zida moga ateljea je nešto što apsolutno ostaje zabetonirano unutar tih zidova i to nikada ne ide vani. Ali ako vas neko pošalje da radite neke scene koje su inkriminirajuće to onda nema nikakve veze s umjetnošću.

25 Da na jednoj fotografiji morate dočarati prirodne ljepote BiH, šta biste slikali i sa koje pozicije?

- Teško pitanje. Ova zemlja je prelijepa. Ima toliko bisera unutar nje, ali mi koji stanujemo u njoj smo njen najgori dio. Ne znam šta bih fotografisao. Možda vodopad Kravice. Zemlja je puna prirodnih ljepota, ali mi ne znamo da ih iskoristimo.

26 Koja Vam je fotografija najdraža?

- Svaki moj novi uradak sa kojim sam zadovoljan je najdraža fotografija dok ne nastane sljedeća.

27 Od koga ste najviše naučili o fotografiji?

- Foto-kino klub CEDUS. Mislim da je fol bio u tome što se radilo o amaterskom okupljanju. Svaki dan smo dolazili, išli na teren, mlađi sa starijim, a onda se zatvorimo u laboratoriju, uradimo male ili srednje printove, gurnemo dvije gajbe pive pod sto, a na sto bacimo fotografije. U toj raspravi, koja je bila tako čista i prijateljska, jeste ono što je zapravo mene najviše oblikovalo i kao čovjeka, a pogotovo kao nekoga ko se bavi nekom vizuelnom umjetnošću.

28 Kakva još imate interesovanja nevezana za fotografiju?

- Sve me interesuje jer je sve inspiracija. Knjiga, film, pozorište, muzika, priroda... sve. Nikada ne znaš gdje će te spucati. Moraš biti potpuno otvoren za svako novo iskustvo i onda kada ga provučesh kroz neke svoje filtere pređenog puta uvijek možeš doći do nekog novog osmijeha na licu.

29 Šta smatrate najvećom nagradom za svoj rad?

- Kada sretnem neke nove ljude i kada se konačno vizualiziram, a onda mi kažu vi ste Almin Zrno, nakon čega nabroje nekoliko mojih radova. To je najveća nagrada kada me poznaju po radu.

30 Otkud Vam nadimak Žuna?

- Nemam pojma. To mi je nadimak otkad znam za sebe. Pogotovo do rata, kada je važio neki drugi sistem vrijednosti i kada smo svi bili Miki, Ciki, Diki, Čuna, Atko, Satko... Tada me punim imenom mogla zvati samo policija ili vojska. Tako i u ovom vremenu kada me niko ne zna kao Žunu kada me zovu tako odmah mi izmame osmijeh na lice jer znam da je neko iz ljepših vremena.

31 Šta mislite o selfijima?

- Meni je to OK, ako ima ikakvog smisla. Ali kao i sve drugo, ljudi to preokrenu u potpuni idiotluk.

32 Koji aparat trenutno koristite?

- Nikon D3. Ljubav prema Nikonu traje odavno i ostao sam mu vjeran.

33 Šta je trenutno trend u svjetskoj fotografiji?

- Da se vraćamo baznim stvarima. Photoshop ima svoje mjesto i uvijek će imati jer imamo more ljudi koji žele izgledati baš onako kako ne izgledaju. Ali mislim da je trend da se vraćamo pravoj fotografiji, od onoga zapisa koji je nastao bez daljnjih intervencija, ma šta stanovalo u njemu. Tek tada ste vi ustvari fotograf, a ne neko za koga se ne zna da li je fotograf, digital artist ili nešto treće. ●

JU KULTURNO-SPORTSKI CENTAR BUGOJNO, MJESTO GDJE SE LUTKARSTVO ŽIVI I VOLI

Danas je teško **ne podržati** Festival FEDRA ili Susrete pozorišta / kazališta lutaka BiH

Studenti glume imaju vrlo malo mogućnosti da uče o lutkarstvu na akademijama u BiH. Nastojimo da radionicama, koje uvijek vode eksperti iz lutkarstva, doprinesemo razvoju njihovih lutkarskih vještina - priča Vahid Duraković

Pred kraj septembra u Bugojnu je održan 21. Festival lutkarskih pozorišta / kazališta u BiH čiji je organizator bila JU Kulturno-sportski centar Bugojno, pa se ovaj centar sa pravom može smatrati čuvarom lutkarstva u BiH. Bugojno je tokom sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća bio jedan od najrazvijenijih gradova u bivšoj Jugoslaviji. U to vrijeme mnogo se ulagalo u kulturu, pa je sticajem okolnosti Bugojno, odnosno Kulturno-sportski centar Bugojno postao domaćin Festivala amaterskih pozorišta BiH, Susreta pozorišta lutaka BiH i Bijenala jugoslovenskog lutkarstva. Nažalost, sve prestaje tokom rata, a u poslijeratnom periodu ne daje se značaj ovim festivalima i dugo godina oni se i ne održavaju.

IMAMO ODLIČNE PREDSTAVE

- Bilo je to vrijeme *nacionalnih renesansi* kada se ogroman novac ulaže u projekte koji su imali nacionalne premise, a u suštini su bili vrlo primitivni i štetni za kulturu

i Bugojna i BiH. No, početkom novog milenija jedna grupa mladih, obrazovanih građana Bugojna okuplja se oko Teatra FEDRA Bugojno i polako stvara prostor za javno djelovanje. Tako 2006. godine, nakon pauze od 15 godina, obnavljaju Festival FEDRA, a kasnije, 2008. Susrete pozorišta / kazališta lutaka BiH i Bugojansko likovno bijenale, da bi 2013. godine organizovali Bugojanski lutkarski bijenale, nekadašnji Bijenale jugoslovenskog lutkarstva. Do sada smo, između ostalog, organizovali devet festivala FEDRA, šest Susreta pozorišta lutaka BiH, jedan Bugojanski lutkarski bijenale i tri Bugojanska likovna bijenala - priča Vahid Duraković, direktor KSC Bugojno.

Nakon proteklih godina rada sa lutkarima, cijeni da lutkarstvo živi u BiH, da ima profesionalnih lutkarskih scena, ima profesionalnih glumaca koji žele da učestvuju u lutkarskim scenama, a ima i pisaca dramskih tekstova za lutkarske predstave. Nedostaju

domaći reditelji lutkarskih predstava, kao i majstori za izradu lutaka, pa se najčešće dešava da su reditelji predstava iz Bugarske, koja ima Akademiju za lutkarstvo.

- U svakom slučaju, predstave su odlične, naši glumci od tih reditelja mnogo nauče, spoznaju mogućnosti lutaka, otkriju način funkcionisanja lutaka i nadam se da ćemo jednog dana, zahvaljujući tim iskustvima, početi u potpunosti da radimo domaću produkciju - kaže Duraković i ističe pozitivnim činjenicu da je na Akademiji scenskih umjetnosti u Sarajevu odnedavno uvedeno i lutkarstvo kao predmet u jednom semestru, uz napomenu da sve može i bolje, ali da to više nije do lutkara nego do njihovih produkcijskih uslova, odnosno do podrške od strane osnivača i ministarstava. Akademija umjetnosti iz Banje Luke takođe planira formirati poseban odsjek za lutkarstvo što bi, kako kaže naš sagovornik, bio veliki doprinos razvoju lutkarstva u BiH.

- Studenti glume imaju vrlo malo mogućnosti da uče o lutkarstvu na akademijama u BiH, a mi nastojimo da radionicama, koje uvijek vode eksperti iz lutkarstva, doprinesemo razvoju njihovih lutkarskih vještina. Istovremeno, u saradnji sa odsjecima za dramaturgiju Akademije iz Sarajeva i Banje Luke već godinama organizujemo scenska čitanja dramskih tekstova za lutkarstvo koje napišu studenti i na taj način afirmišemo mlade pisce i njihove tekstove, pa smo ove godine imali tri scenska čitanja studenata iz Banje Luke i Sarajeva - priča Duraković.

U BiH trenutno djeluju tri profesionalna lutkarska pozorišta koja imaju stalnu produkciju, zaposlene i infrastrukturu: Dječije pozorište RS, Pozorište lutaka Mostar i Lutkarsko kazalište Mostar sa

tim da Dječije pozorište RS ima najbolje uslove za rad. U Bosanskom narodnom pozorištu Zenica, Narodnom pozorištu Tuzla i Pozorištu mladih Sarajevo postoje lutkarske scene i povremena produkcija, ali se oni ne mogu nazvati profesionalnom lutkarskom scenom.

KULTURA SKUPA, NEKULTURA SKUPLJA

- Svijetli primjer istrajne borbe, upornosti i kreativnosti jeste Studio lutkarstva Sarajevo, koji je registrovan kao udruženje građana i već godinama ima stabilnu

stanju da ima potpunu produkciju lutkarskih predstava, izradu lutaka, scenografije i kostimografije, a vrlo često postavlja i domaće tekstove, što je rijetkost u lutkarstvu BiH - pojašnjava Duraković. Sretan je što filmovi, računari i videoigre nisu ubili lutkarstvo.

- Mnogi su smatrali da će sa novim tehnologijama pozorište izumrijeti, ali to se nije desilo jer je pozorište, kako dramsko tako i lutkarsko, jedinstven, nepovnljiv interaktivni živi odnos između glumaca i publike koji je nazamjenjiv.

produkciju, vrlo kvalitetne predstave, ali skoro nikakvu podršku od institucija, pa je pitanje dana kada će se Studio ugasi jer sumnjam da će se pojaviti neka politička ličnost ili institucija koja će na kvalitetan način riješiti njegov status. To će biti neizmjerena šteta za Sarajevo jer Studio danas ima školovan, kroz praksu educiran, vrlo kvalitetan kadar koji je u

Ubijeđen sam da će lutkarstvo, kao i dramsko pozorište, opstati, bez obzira na poplavu virtuelnih mogućnosti zabave - kaže Duraković i tvrdi da festivali iz godine u godinu privlače sve više pažnje i da sa zadovoljstvom svi učestvuju. Susreti se doživljavaju kao pravi susreti, a sve manje kao mjesta gdje se može dobiti nagrada.

- Zapravo, otkako smo obnovili Susrete, sva lutkarska pozorišta i lutkarske scene iz BiH redovno učestvuju i tokom čitave godine imamo intenzivnu komunikaciju, mi često posjećujemo njihove premijere, a svi se vidimo i na drugim festivalima. No, mnogo važnije je da publika uživa - kaže Duraković i to potkrepljuje činjenicom da su ove godine imali u prosjeku 330 gledalaca po predstavi, što je za lutkarske predstave, koje su uglavnom manje forme i za ograničen broj gledalaca, i previše, te dodaje: - Ali ne možete nikoga vratiti!

Inače, festival sam po sebi iziskuje određene troškove koji nisu mali.

- Nekako uspijevamo zatvoriti finansijske konstrukcije, prije svega zahvaljujući činjenici da imamo vlastitu infrastrukturu i ne plaćamo nadoknade za korištenje prostora, zatim svi uposlenici rade sve i niko od nas nema nikakav poseban

POZITIVNO POSLOVANJE

Kulturno-sportski centar Bugojno u svom sastavu ima pozorišnu dvoranu, malu scenu, umjetničku galeriju, biblioteku i sportsku dvoranu. Njihov prostor, između manifestacija koje Centar organizuje, koriste Teatar FEDRA, Gradski folklorni ansambl, Limena glazba, Dječiji hor, Vokalni ansambl i dvije rock-grupe, te sportski klubovi ŽKK Iskra, MKK Iskra, MRK Iskra i ŽRK Iskra. Nedavno su raspisali i konkurs za kratku priču / pripovijetku *Bugojanska vaza*, koji je otvoren do 31. 10. 2014., a nagrada je replika bugojanske vaze, najstarijeg pronađenog pisanog spomenika u BiH sa natpisom na umbroetrurskom jeziku, koji je pronađen u prahistorijskom naselju Pod pored Bugojna (oko 600. godine p.n.e., a original je u Zemaljskom muzeju) i novčani iznos od 500 KM. Inače, u 2013. godini su realizirali 121 kulturni događaj.

- Imamo 13 zaposlenih i oni su, kako stalno organizuju neke manifestacije, gotovo uvijek u nekim priprema. Naš osnivač je Općina Bugojno i iz budžeta dobijemo 150.000 KM, a naš vlastiti prihod je 208.753,20 KM od čega smo kroz razne projekte obezbijedili 73.000 KM, a ostalo pružanjem usluga poput iznajmljivanja prostora, opreme i slično. U posljednjih šest godina poslujemo pozitivno i povremeno izmirujemo nastale dugove za doprinose za PIO i zdravstvo koji nikako nisu uplaćivani u periodu od 2004. do 2007. godine. Cilj nam je da postanemo najznačajniji kulturno sportski centar u Srednjoj Bosni i značajan festivalski centar u BiH i da građanima Bugojna omogućimo da imaju što bolje uslove za razvoj i upražnjavanje kulture i sporta - kaže Duraković koji je inače diplomirani sociolog, od 2007. godine direktor ovog Centra, a od 1998. i član FEDRA-e.

honorar za taj angažman. Kultura je uvijek, na neki način, bila skupa, ali je nekultura mnogo skuplja. Međutim, u pitanju su prioriteti jer kultura je skupa u državi sa bezbroj ministara od kojih niko ne vozi auto jeftiniji od sto hiljada maraka i svi imaju dnevnicu, paušale, tople obroke, naknade za odvojeni život, dok u Staroj Grčkoj, recimo, niko nije imao auto, ali se njihova kultura i danas izučava na svim fakultetima u svijetu. Zamislite samo koliko bi nama danas

trebalo novca da dođemo u poziciju da imamo normalno i kulturno društvo, sa jasnim vrijednosnim sistemom koji ima univerzalne vrijednosti i bosanskohercegovački pečat originalnosti? - pita se Duraković i napominje da neka sredstva dobiju od Opštine Bugojno, ministarstava obrazovanja, nauke, kulture i sporta u vladama Srednjobosanskog kantona i FBiH, Ministarstva civilnih poslova BiH i

Fondacije za muzičke, scenske i likovne umjetnosti BiH, ali i to na konkursima za projekte iz kulture i uz mnogo borbe, lobiranja i medijskog pritiska.

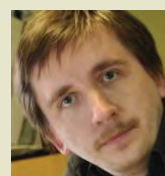
- Danas je teško ne podržati Festival FEDRA kao najstariji teatarski festival u BiH, koji se održava od 1959. godine, ili Susrete pozorišta lutaka BiH kao najstariji lutkarski festival u BiH, koji je prvi put održan 1970. godine. Nadam se da će svi nivoi vlasti u budućnosti postati mnogo transparentniji u raspodjeli novca i da će mnogo više raditi na kontroli utroška sredstava jer danas, u elektronskom društvu, to se može uraditi na vrlo jednostavan način - sve raspodjele i sve dostavljene izvještaje objaviti na internet stranicama ministarstava ili Fondacija. Kada to svi mogu da vide vjerujem da bi se smanjile malverzacije i onih koji daju i onih koji koriste novac - tvrdi Duraković. ●

Za sve ljubitelje sedme umjetnosti

FILMSKI PORTAL FILMOFIL

Svim ljubiteljima filmske umjetnosti preporučujemo prvi filmski portal ove vrste u Bosni i Hercegovini, filmofil.ba (facebook fan page: www.facebook.com/filmofil.ba). Još od 1. januara 2014. neumorna Filmofilova ekipa novinara i filmskih kritičara prati dešavanja u svijetu filma i sa velikim naporima danonoćno ažurira i osvježava tekstove na portalu. Naći ćete tu standardne filmske novosti, najave novih filmova sa *trailerima*, fotografijama i filmskim plakatima, recenzije starih i novih filmova, preporuke za film dana na TV-programu, tematske tekstove u tri originalne rubrike (Play It Again, Sam; Tribute to; Kinematografski ovisnik), kolumne, satirične tekstove...

PREPORUKA

**ZORAN
HERCEG,
UMJETNIK**

Film: *Who the *\$&% is Jakson Pollock?* Odličan dokumentarac o običnoj osobi koja smatra da je pronašla sliku od 50 miliona dolara na rasprodaji. Film ne daje nikakve odgovore, ali postavlja prava pitanja o *čuvarima kapija* u umjetničkom establišmentu.

Knjiga: *Besnilo*, Borislav Pekić. Danilo Kiš na steroidima.

CD: *Popular Problems*, Leonard Cohen. Još jedan Cohenov dragulj. Ali ako niste nikad slušali Cohena nemojte ni počinjati.

Predstava: *Tajna džema od malina*. Bio sam odustao od pozorišta, pa sam onda pogledao ovu predstavu i opet se zarazio.

Web-strana: Ovdje je izbor težak, surfam na vrlo pasivan i površan način pa mi je teško izdvojiti bilo šta. Nedavno sam otkrio, ali još uvijek ne koristim, duolingo.com, besplatnu verziju poznate metode za učenje stranih jezika Rosetta Stone.

Pljevljak-Krehić, Selimović i Bakalar

VEĆE VOKALNE MUZIKE U BOŠNJAČKOM INSTITUTU

U organizaciji JU Sarajevo art, 24. oktobra u Bošnjačkom institutu – Fondacija Adila Zulfikarpašića bit će organizovan koncert pod nazivom „Veće vokalne muzike“. Nastupit će Adema Pljevljak-Krehić, sopran, Suad Selimović, bariton, uz klavirsku pratnju Višnje Bakalar.

Na programu su djela kompozitora R. Schumanna, J. Brahmsa, F. Schuberta, F. Mendelssohna, T. Cecchinija, J. Hatzea, M. Prebanda, F. Obradorsa, H. Villa-Lobosa i X. Montsalvatgea.

Sarajevsko Pozorište mladih

DVIJE NAGRADE U RUSIJI

Na Prvom festivalu britansko-irskog dramatičara Martina McDonagha, koji je održan u ruskom gradu Permu od 7. do 14. oktobra, sarajevsko Pozorište mladih je ovjenčano sa dvije vrijedne nagrade. Sarajlije su osvojile nagrade u izrazi-

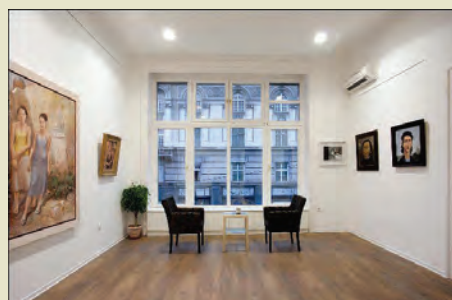
to jakoj konkurenciji svjetski poznatih pozorišta iz Poljske, Njemačke, Austrije, Češke, Azerbejdžana i Rusije, a gdje se posebno izdvaja čuveni moskovski MHAT. Ansambl predstave „Gospodin Jastuk“, koji čine glumci Sanin Milavić, Mario Drmać, Edhem Husić i Mirza Dervišić, laureat je nagrade za najbolji glumački ansambl, a Luca Cortina, njen reditelj, dobio je nagradu kao najbolji u svom poslu na festivalu. „Gospodin Jastuk“ je najizvođeniji komad M. McDonagha, koji je svoju prai-zvedbu doživio u Royal National Theatre u Londonu, bizarna je stilska mješavina bajki braće Grimm i prepoznatljive tarrantinovske ironije i groteske. „Jastuk“ je priča o piscu Katurijanu Katurijanu koji u nekoj imaginarnoj totalitarnoj državi biva priveden zbog zapanjujuće sličnosti između njegovih „horor-bajki“ i bizarnih ubistava djece.

Izložbe

POROVIĆ I ČISTOPOLJSKI IZLAGALI U BEOGRADU

Akademski bh. umjetnici iz Sarajeva Mensur Porović i Boris Čistopoljski su u galeriji „Uroboros“, u Beogradu, prvi put izložili djela pred tamošnjom publikom.

Izložbu slika i grafika, članova Udruženja likovnih umjetnika BiH (ULUBiH), posjetio je veliki broj srbijanskih umjetnika, a otvorili su je svjetski poznati muzičari braća Ratko i Radiša Teofilović izvođenjem sevdalinke na jedinstven način. Zanimljivo je da će upravo braća Teofilović 7. novembra, sa Miroslavom Tadićem, jednim od najuspješnijih gitarista rođenih u BiH, održati koncert na 18.

Jazz Festu u Sarajevu.

Porović je predstavio 50 slika srednjeg i manjeg formata iz ciklusa „Dio sn“, nastalog u posljednje dvije godine, dok je Čistopoljski predstavio grafike u četiri faze koje su nastajale od 1985. pa do danas.

AMILA NUHBEGOVIĆ - ISLAMOVIĆ, PROFESORICA ENGLESKOG JEZIKA

Djeca mogu sve, samo

Posao prosvjetnog radnika u BiH nije lak, pogotovo u današnjim uslovima. O teškoćama sa kojim se susreću, ali prvenstveno o ljepoti ovog posla govori nam profesorica koja danas važi za svojevrsni brend: njeni učenici gotovo redovno pobjeđuju na takmičenjima u znanju ili barem osvajaju vrlo visoka mjesta

Često ćete Amilu Nuhbegović - Islamović, profesoricu engleskog jezika u jednoj od osnovnih škola u Sarajevu, vidjeti kako nosi kamenje obojeno u razne boje, šarene papoe, crteže, razne oblike izrezane od šarenih papira koje koristi kao pomagala u nastavi.

I OBRAZOVNA I ODGOJNA

Kaže da djeca bolje pamte kad nešto vide, pogotovo kada je to još lijepo i šareno, drži im pažnju i odlično reaguju.

- Djeca su vam kao latice cvijeta koje se noću lagano zaklope, a onda se ujutro polako otvaraju, bude, vire znatiželjni da uhvate sjajne zrake sunca, koju kap vode, pomirišu i vide onog do sebe, onda se rascvjetaju i budno prate sve oko sebe do uveče, kada ponovo zatvaraju svoje latice i tonu u dubok san - kaže profesorica. Opet nam slikovito pojašnjava da su sa druge strane učitelji, kako zove sve one koji su u procesu nastave, koji se trude da osjete njihov miris, podstaknu njihovu radoznalost, dodaju kapljice znanja, motivišu ih da druga i drugaricu respektuju, da vole druge i drugačije, te da budu otvoreni, komunikativni i dosljedni.

- Njihova energija je neiscrpna i treba je iskoristiti. Uvijek se trudim da stvari koje moramo realizovati prilagodim svakom odjeljenju u koje ulazim i, ako želite rezultat, morate im se istinski posvetiti - kaže Nuhbegović - Islamović. Prisjeća se godina kada je tek počinjala raditi i

treba naći put do njih

kada se susretala sa stvarima koje se nisu učile na fakultetu, a koje su neophodne u procesu nastave. A nakon dugogodišnjeg iskustva shvatila je da škola nije samo obrazovna već i odgojna institucija.

- Nije škola samo prenijeti znanje, nego i pomoći djeci da prođu kroz emotivne krize, da se izbore sa bolešću ili vlastitim ograničenjima, a ponekad da nabave opremu za školu, pa čak i odjeću i obuću. Jako sam sretna što radim ovaj posao i mislim da se za njega treba roditi i zaista voljeti djecu. Uostalom, ja sam uvijek prvo mama, pa onda učitelj i niti jednom djetetu ne bih nikada uradila ono što ne želim da neko uradi mom - ističe profesorica.

I van nastave mnogo radi i nastoji da animira djecu da uče i ta i tako iz njih izvuče najbolje ili najviše što mogu dati.

- Prije četiri godine sa učenicima osmog razreda kreirala sam predstavu *Kralj Lir* i predstavila sekciju *Magic Time*. Bila je to jedna sjajna generacija, svi su bili zlatni, a moji učenici su me motivisali da od neobavezne lektire napravim predstavu. Nisu tu bili samo odličaši, već djeca koja su imala žarku želju da glume i kažu koju rečenicu. Govorili su i glumili odlično, iz srca. Nagradila sam ih odličnim ocjenama bez obzira na onu koju su imali do tada - kaže ponosno profesorica.

NAJGORE SU PREDRASUDE

Kasnije su nastale i druge predstave i projekti, među njima značajna je *Čokolada / Chocolate* - istraživački performans o istoriji i dobrim i lošim stranama čokolade. Puno rada, engleskog jezika, muzike, pa nezaboravno obilježavanje Dana europskih jezika u okviru kojih su profesorica i njena mala raja, djeca od prvog do sedmog razreda osnovne, svi kao jedan pjevali *Scorpionske* i *Wind of Change* iz osamdesetih prošlog vijeka.

- Duboko vjerujem da svako od nas treba raditi na sebi i stvarati pozitivnu ličnost nastavnika, ophoditi se prema djeci s uvažavanjem i naći vremena saslušati ih. Oni imaju divne ideje i uvijek su spremni da vam nešto kažu, bilo

da koriste osmijeh, kretnju, riječ, galamu, nestašluk ili nešto drugo. Trebamo znati iskoristiti njihovo znanje, sposobnosti i želju za nečim malo drugačijim - kaže Nuhbegović - Islamović.

No, ne krije da nije uvijek lako i da neka, da, koliko god se trudili da izgradite sebe kao učitelja i upotrijebite dječiju spremnost da uče kako biste proširili njihova znanja, nailazite na svakojake poteškoće. - Ne mislim tu na plate i status nego na probleme koji se pojave gotovo svaki put

- Nikada ne smijemo zaboraviti da nema loše djece niti djece koja ne žele učiti. Poznati američki pisac William Arthur Ward je rekao: „Prosječan učitelj vam govori, dobar učitelj objašnjava, odličan učitelj pokazuje, a izvanredan učitelj inspiriše.“ I to je valjda put za nastavnike - kaže profesorica Nuhbegović - Islamović.

kada hoćete napraviti nešto novo. Evo, naprimjer, prije dvije godine sam na početku školske godine dala učenicima šestog razreda da pročitaju lektiru, a našla sam nekoliko zgodnih *Oksfordovih ridersa* za njihov uzrast. Neki roditelji su se zbog toga odmah obratili Prosvjetno-pedagoškom zavodu. Dakle, ne meni ili školi, već pravo na vrata PPZ-a. Ne mari, ali mislim da moramo poštovati jedni druge na način da ne dolazimo u školu sa predrasudom da nam neko ne voli dijete zbog ocjene koja nam se ne sviđa ili ne odgovara djetetu ili da nastavnik ne voli dijete iz nekog drugog

razloga. Još ako se tako nešto prokomentariše na loš način pred djecom, onda ne samo da vas ne poštuje roditelj već se i dijete u većini slučajeva ponaša tako. To ima dalekosežne posljedice po proces učenja - kaže Nuhbegović - Islamović i ističe da škola ne može raditi bez podrške porodice jer su djeca tu samo nekoliko sati, a ostatak dana u kući i da će teško nešto prihvatiti ukoliko to nemaju kod kuće ili ako im je u kući rečeno da je to što su naučili u školi loše. No, da ne bude zabune sa navedenim primjerom, profesorica napominje da u školskom aktivu stranih jezika djeca i dalje čitaju knjige jer im je to potrebno i korisno, da su to knjige prilagođene njihovom uzrastu i da se ne moraju kupovati nego im ih šalju e-mailom na njihove adrese ili adrese njihovih roditelja. - Ali dogovor i dijalog je jedan od najvažnijih oblika komuniciranja u školi i treba ga razvijati i upotrebljavati svakodnevno. Samo tako neće dolaziti do nesuglasica - poručuje profesorica.

Cijeni da učitelj / nastavnik / profesor koji radi na sebi i razvija svoj pozitivan pristup inspiriše djecu,

- Ako dozvole da oni budu naša inspiracija, njihov rezultat postaje odraz naše kreativnosti, našeg rada, znanja i kvaliteta. Sa djecom treba raditi, svoj čas čestito održati, ali uz to ići na seminare i usavršavati se, pratiti razvoj i primjenu tehnologije i tuđa dostignuća u obrazovanju, ali treba biti spreman i saslušati djecu, kada zasluže - naružiti ih, ali i priznati i izviniti se ako pogriješimo - sigurna je naša sagovornica, ali i u to da djecu treba kontinuirano ocjenjivati, a ne na osnovu prethodne ocjene nego na osnovu pokazanog znanja, da se maksimalno treba posvetiti djeci na inkluzivnoj nastavi i pokušati ih podučiti na najbolji način - njihova dostignuća su posebna nagrada.

Zna da to nije nimalo lako za 45 minuta, ali ako se svaki čas uradi pomalo to će vjerovatno na kraju dati rezultat koji će izazvati osmijeh i na licu djeteta i nastavnika, sasvim je sigurna naša sagovornica. ●

SVAKE GODINE OVDJE DOĐE 5 MILIONA TURISTA

Tenerife - na dubini od 40 m

Nakon pet godina od posljednje posjete, odlučili smo ponovo otići na Tenerife. Ovaj put malo drugačije. Plan aktivnosti uključivao je ronjenje u akvatoriju vulkanskog otoka u Atlantiku, obilazak parka prirode sa najviše živih vrsta po kvadratnom kilometru u EU i obilazak opservatorija Teide. Samo napomena, godišnje otok Tenerife posjeti više od pet miliona turista!

PIŠE: Dženan Buzadžić

Nakon leta preko Dubrovnika i Madrida, sletjeli smo na Tenerife oko 22 sata po lokalnom vremenu. Preuzimamo putem interneta rezervisan rent-a-car i krećemo prema gradu Puerto de la Cruz. Prije nego je postao dio masovnog turizma, u taj su grad dolazili samo zainteresovani za botaniku sa savršenom klimom za odmor. Crne kamene

ploče, od kojega su napravljene kuće i popločane ulice, konstantno vas napominju da se nalazite na otoku vulkanskog porijekla. Tradicija ribarenja mještana je vidljiva na maloj gradskoj plaži, gdje se prodaje tek ulovljena riba. Svuda okolo su kafane u kojima možete popiti sangriju ili neko lokalno pivo, uživajući u laganom ritmu grada. Siestu, kao koncept odmora u popodnevним satima, ovdje osjetite u „punjoj“ snazi. Sve je podređeno odmoru i uživanju.

Klima je idealna jer je temperatura zraka oko 28 stepeni, uz vlažnost od oko 80%.

SUNCE I OSTALE ZVIJEZDE

Klimatski uslovi na visinama iznad 2000 metara omogućavaju izuzetne mogućnosti za astronomska posmatranja. Raduje me posjeta opservatoriju Teide, koji je dio Instituta za astrofiziku Kanarskih otoka (The Instituto de Astrofísica de Canarias - IAC). Prije puta sam popunio formular i

metara do svemirskih visina

Ljubazno su mi odgovorili da se javim 15. septembra kako bismo dogovorili termin posjete. Nakon dogovora, utvrđujemo da posjet počinje u 11 sati 17. septembra. Krećemo par sati ranije.

Nakon puno serpentina prilikom uspona i „probijanja“ kroz oblake iznad Puerto de la Cruz, pridružujemo se maloj grupi zainteresovanih za astronomiju. Vodič nas uvodi u kompleks opservatorija i ljubazno napominje da u određenim zonama budemo tihi pošto prolazimo pored spavaonica u kojima naučnici spavaju. Oni rade isključivo noću. Pridružuje nam se i jedan od naučnika, koji objašnjava detalje o opservatoriju i specifičnu namjenu svakog pojedinog teleskopa. Nekima je namjena

posmatranje Sunca, nekima su cilj planete i druge nebeske formacije, a tu su i oni kojima je namjena da skupljaju čestice i analiziraju svemir sve od Velikog praska i početka svemira kakvog danas djelomično poznajemo.

Slušamo i predavanje o elektromagnetnom spektru koji je, ispostavilo se, osnova za istraživanje svemira. Prezenter nas snima Infrared kamerom i pokazuje praktične primjere o tome kako nauka koristi te uređaje u istraživanju. Šta radite kada vidite oblak, a ne vidite šta se nalazi u njemu? Promjenom spektra možemo vidjeti šta se nalazi u oblaku. Kao da smo dio emisije koja popularizuje naučna istraživanja. Prvi put ulazimo i u kupolu sa velikim

i najstarijim optičkim teleskopom u opservatoriju, puštenim u funkciju još 1992. godine. Pojašnjavaju nam da se kompletan proces promatranja obavlja putem računara tako da nemamo šta da vidimo. A tako smo se nadali! Vidjeli smo ogromnu skalameriju s optičkim elementima, mehanički dio za pozicioniranje i dio koji signal šalje na računar, gdje se promatraju nebeska tijela i formacije.

Domaćini nas ipak vode do mjesta sa teleskopima, gdje nam pokazuju šta je moguće promatrati na Suncu. Aktivnosti o kojima smo do sada samo čitali, kao što su npr. problemi koje izazivaju u snabdijevanju električnom energijom ili problemi u radu komunikacijskih satelita, sad

Observatorij-Sunce

smo mogli i mi vidjeti. Posebno me iznenadila činjenica da je ova posjeta od par sati potpuno besplatna! Dokaz da je znanje besplatno, samo ga treba tražiti. Ipak smo ostavili napojnicu. Odlazak s opservatorija protiče u razmišljanju svakog od nas o spoznaji o tome koliko smo mi ljudi mali i šta sve tamo „gore“ postoji.

Nakon obilaska, na redu je domaća kuhinja u restoranu koji se nalazi malo iznad nivoa oblaka. Hrana je odlična, a jedna porcija je dovoljna za dvoje. Vraćamo se puni utisaka. Vrijeme je za bazen, uz sangriju. Ronjenje sa barakudama

Iduća planirana aktivnost je ronjenje oko vulkanskog otoka u Atlantskom okeanu. Mnogo toga je prvi put. Zahvaljujući znanju i vještinama koje su mi prenijeli instruktori iz Ronilačkog kluba Bosna mogu uživati u ronjenju. Domaćin je ronilački centar Atlantik, gdje sam uplatio paket od četiri zarona. Dolazim u zakazano vrijeme na zakazano mjesto i spremamo opremu u kombi. Organizacija je vojnička. Sve je na unaprijed predviđenom mjestu. U grupi je još nekoliko ronilaca iz Njemačke. Informišu nas da zbog vjetera i valova idemo na drugi kraj otoka. Za pola sata stižemo u mjesto Radazul, gdje se spremamo za zaron. Planiramo zaron, podešavamo opremu i boce sa zrakom i ulazimo u vodu. Okean je naizgled miran, sa malim valovima. Tek kad sam ušao osjetim veliku snagu tih naoko malih valova. Ipak je ovo okean. Uzbuđenje raste, pogotovo nakon što su nam rekli da možemo vidjeti jata barakuda, raže, ribe papige, itd. Zaranjamo polako u dogovorenoj formaciji. Meni jedna peraja spada sa čizme, ali brzo je pronalazim i čvršće vežem. Ipak je lična oprema sigurnija opcija. Najviše me fasciniralo jato barakuda. Zanimljiva duga formacija od nekoliko stotina jedinki dužine oko pola metra. Nakon 50 minuta boravka pod vodom sređujemo utiske. Ponovo, nakon

par sati odmora, spremamo se za drugi zaron. Maksimalna dubina drugog zarona je 20 metara. Nakon izrona vraćamo se u centar, gdje odlažemo opremu i dogovarimo lokaciju za idući dan.

Nakon polusatne vožnje kombijem od ronilačkog centra stižemo do lokacije zarona. To je malo mjesto Punta Prieta, s obalom od stijenja vulkanskog porijekla. Plaža je dužine desetak metara, s uređenom okolinom. Nekoliko mještana je na vrhu uvala i pecaju. Omeli smo ih, pa su se povukli

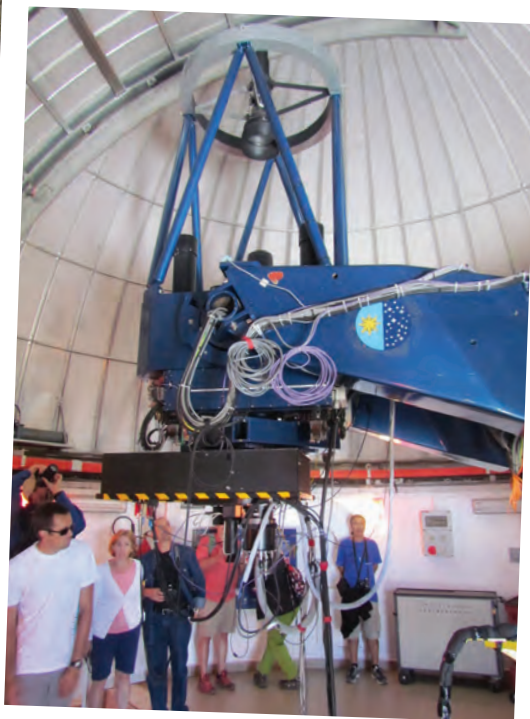
uz pozdrav. Nas nekoliko se priprema za zaron. Ovoga puta planirana maksimalna dubina zarona je 40 metara. Zaron uključuje ulazak u pećinu dubine 10-tak metara. Srećom imam lampu.

Ovaj zaron je za pamćenje! Prvi put sam u punoj veličini vidio tigrastu murinu, koja je specifična vrsta samo za istočni Atlantik.

Veliki broj murina sam imao priliku vidjeti u Jadranskom moru, ali sam tokom ovog susreta na stropu pećine imao daleko više adrenalina u krvi. Posebno kada ste u prilici vidjeti njene zube, koji su izgledali kao da su od stakla. Zlatno pravilo i ovdje važi: ne prilaziti suviše blizu i sve bude u redu.

Negdje pred kraj zarona počinjem da čujem zvukove nalik na udaranje kamena.

Ponovljaju se nekoliko puta, pa opet ništa. Okrenem se oko sebe, gledam kolege. Oni ništa ne signaliziraju. Nakon nekog vremena opet isti zvuk samo još jačeg intenziteta. Okrenem se i gledam prema površini, ali ne vidim ništa što bi moglo biti izvor tog zvuka.

El Teide

Okrenem se prema stijeni gledajući šta se još zanimljivo može vidjeti i ugledam ribu papagaja. Misterija zvuka riješena! Snažnim čeljustima hrani se algama na vulkanskom dnu i pri tome proizvodi jak zvuk. Jedno vrijeme pratim tu fascinantnu ribu koja, ne obazirući se na mene, lagano pliva i snažnim „kljunom“ svakih nekoliko metara zgrabi poneku algu sa stijena. Završavam zaron posmatrajući na nekih pet metara dubine veću grupu. Nakon za-

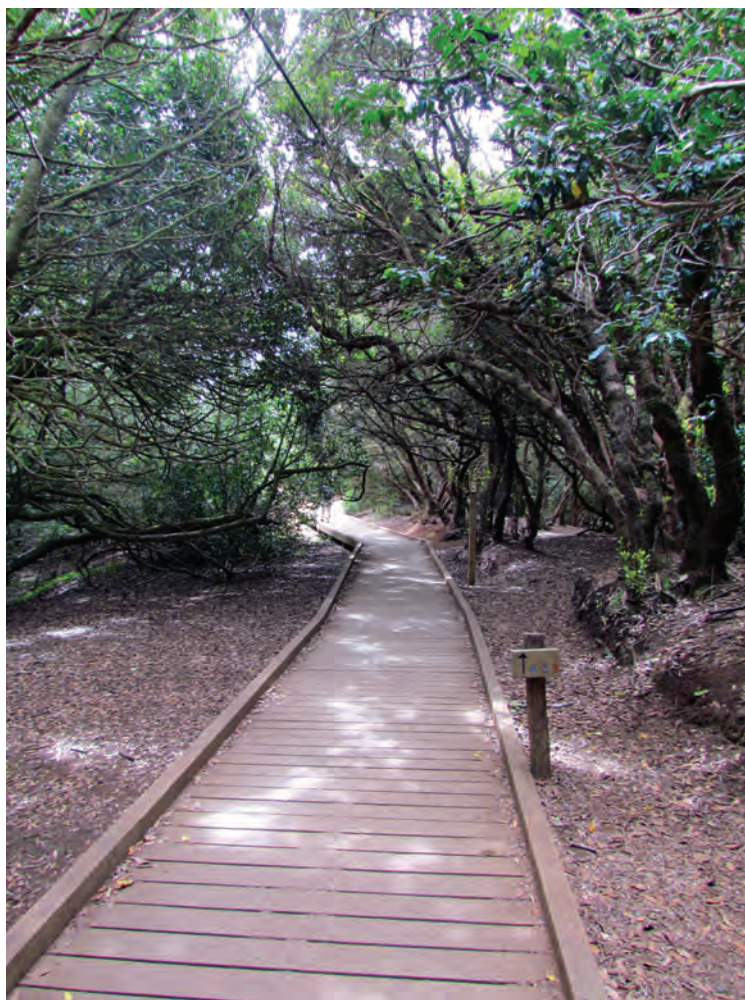
fizičkih mogućnosti. Staze su uređene građom od drveta koje tu raste tako da i minimalna ljudska korekcija izgleda skoro prirodno i uklapa se savršeno u krajolik. U planinskom domu imate sve od voća i povrća koje uspijeva na tom području. Tu je čak i igraonica za djecu. Nakon doze šećera i kafe nastavljamo put dalje. Cesta kroz Anagu je dobro obilježena i uređena, a na pojedinim dijelovima prolazite kroz prirodne tunele od šume. Na

rona, spremanje i povratak u hotel na zasluženi odmor.

PLANINARENJE ANAGOM

Nakon ronjenja odluka je da istražimo kakve opcije Tenerife nude planinarima i izletnicima. Pronalazim da je u tu svrhu idealna oblast obilazak prirodnog parka Anaga, koji posjetiocu pruža spektakularne krajolike i uvid u jedinstvene prirodne raznolikosti. Na relativno maloj površini parka možemo doživjeti uslove koji variraju od predjela sa bujnom vegetacijom i velikom količinom padavina i vlage, do suhih polupustinjskih predjela sa mnogo sunca i malo kiše. Ova raznolikost okruženja doprinosi i raznolikosti vrsta. Ovdje možete vidjeti brojne biljne i životinjske vrste, sa više od 120 domaćih endemskih vrsta, neke od njih iznimno rijetke i blizu izumiranja. Zastajemo na mjestima gdje počinju staze za planinarenje. Sve su obilježene brojevima i bojama i podijeljene po nivoima težine, za ljude različitih

trenutke sve izgleda kao neke scene iz filma Jurassic park i čini vam se da će u svakom trenutku iskočiti neki dinosaur na cestu. Nakon velikog broja serpentina i krajolika koji je nekad davno bio ispod morske površine, stižemo do poznate plaže Las Teresitas. Napravljena uz pomoć čovjeka, pijeskom iz Sahare. Odmaramo se i krećemo nazad preko Santa Cruz do našeg polazišta - Puerto de la Cruz.

Nekoliko posljednjih dana provodimo na lokalnoj plaži Playa Jardin. Ovdje uživamo u odmoru, valovima i pejzažu neovisno

od vremenskih prilika. One ne utiču bitno na aktivnosti na plaži. Padanje kiše, koja u septembru nije česta pojava, ovdje ima drugačije reakcije. Možete razlikovati tek pristigle turiste od onih iskusnijih i lokalnog stanovništva kad vidite reakciju na plaži nakon što počne da pada kiša. Novi se odmah počnu spremati, dok ostali ne reaguju. Nastave se odmara ti i uživati. Ovo je mjesto na kojem vremenske (ne)prilike nadopunjuju odmor.

Naravno, na internetu smo čuli i za legendarno hiljadugodišnje drvo Drago, koje predstavlja turističku atrakciju vrijednu posjete. Pronalazimo put do parka u kojem raste to fascinantno drvo. Drvo pripada vrsti *Draceana draco* i karakteristično je za Kanarske otoke, Maroko i Madeiru. Pored ovog specifičnog drveta stvarno izgledate majušno i mlado ma koliko da imate godina. Park u kojem se nalazi ovaj primjerak, sa krošnjom širokom preko 20 metara, oaza je mira i spokoja. Odmaramo se i uživamo u parku neko vrijeme. Nakon kupovine suvenira krećemo nazad. I, za kraj, preporuka - obavezno probati tradicionalno jelo zgužvani krumpiri (neoguljen krumpir kuhan u slanoj vodi), kao i banane koje su manje, ali slađe od ovih na koje smo navikli da jedemo u posljednjih nekoliko godina na kontinentalnom dijelu Europe.

Nakon Tenerife potrebno je nekoliko dana navikavanja, ali posao ubrza taj proces. Pisanje ove reportaže me vratilo na taj fascinantni otok i pojačalo želju da planiram novu posjetu ovom arhipelagu. ●

Smrtonosna kombinacija za biciklistu

Još od vremena Olimpijade u staroj Grčkoj sportisti su za postizanje što boljih rezultata koristili specijalno pripremana vina za izdržljivost, jeli životinjske testise i srca za snagu, žvakali halucinogene biljke za istrajnost i kontrolu bola. U današnje vrijeme velika takmičenja ostaju u sjeni raznih doping afera. Kada se otkriju, štetu trpe ne samo sportisti nego i cijela nacija

1. PANAMERIČKE IGRE 1983.

Održane su u Venezueli i danas se smatraju prvim velikim međunarodnim doping skandalom. Tim stručnjaka, predvođen Manfredom Donkeom, razvio je novu metodu testiranja na steroide. U središtu ovog skandala bio je kanadski dizač utega Guy Greavette. Nakon njegovog pozitivnog testa veliki broj američkih sportista povukao se bez ikakvog objašnjenja iz različitih natjecanja i disciplina. Greavette je kasnije govorio kako su on i nekolicina bili žrtveni jarci koje su prozvali za primjer, te da je tako data šansa većima da se nekažnjeno izvuku.

kvog objašnjenja iz različitih natjecanja i disciplina. Greavette je kasnije govorio kako su on i nekolicina bili žrtveni jarci koje su prozvali za primjer, te da je tako data šansa većima da se nekažnjeno izvuku.

2. BEN JOHNSON

Krajem osamdesetih godina prošloga vijeka Ben Johnson je bio velika atletska zvijezda. Vrhunac je doživio na Olimpijadi u Seulu 1988. godine, kada je u spektakularnom finalu na 100 metara pobijedio ljutoga rivala Carla Lewisa i postavio svjetski rekord. Diskvalificiran je tri dana poslije, a onda mu je oduzeta zlatna medalja, kao i svjetski rekordi. Zanimljivo, i njegov najveći „neprijatelj“ Lewis bio je dopingovan, ali za sve se saznalo daleko kasnije i izvan propisane procedure. Špekulisalo se da Amerikanci ne žele priču raščistiti do kraja. Zbog tog saznanja Johnson je prijetio da će tužiti Lewisa za milijunske svote. Naime, Johnson je morao vratiti zlato, a 15 godina kasnije jedan od tadašnjih čelnika američke antidoping komisije objavio da su na Olimpijadi u Seulu pozitivni bili Johnson, Lewis, Linford Christie i Dennis Mitchel, a objavljen je samo Johnsonov nalaz. Predočio je tom prilikom listu od čak 100 američkih sportista koje je američki savez otkrio. Carl Lewis je bio čak tri puta pozitivan te mu je prvo zabranjen nastup na Igrama, da bi afera bila zataškana, a Lewisu naknadno odobren nastup. Na kraju, Johnson je osramoćen, a Lewisu su ostale medalje. Priča je tim gorja jer se Lewis godinama predstavljao kao žestoki protivnik dopinga i Johnsonov kritičar.

3. TENIS

U svijetu tenisa bilo je brojnih skandala vezanih za doping. Andre Agassi objavio je u svojoj autobiografiji da je koristio drogu te da je ATP zataškao njegov slučaj. Godine 2005. Guillermo Cañas suspendiran je na dvije godine zbog dopinga, dok je Mariano Puerta u dva navrata suspendiran iz tenisa. Prvi put 2003. na dvije godine, ali mu je kazna smanjena na devet mjeseci, i 2005. na osam godina, što je bila najveća izrečena kazna u historiji tenisa, no poslije je smanjena na dvije godine.

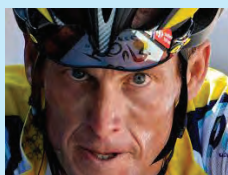
4. TOUR DE FRANCE

U Francuskoj se vozi najpoznatija i najprestižnija biciklistička utrka na svijetu – Tour de France, a biciklisti su spremni na sve kako bi je osvojili. Godine 1967. Englez Tom Simpson umro je tokom uspona na Mont Ventoux zbog kombinacije konzumiranja amfetamina i alkohola te velike vrućine.

5. LANCE ARMSTRONG

Bio je ljubimac nacije, a danas je najomraženiji sportista u SAD-a. Prema rezultatima, Lance Armstrong je nedvojbeno najbolji biciklist u historiji. Čak sedam puta u nizu osvojio je Tour de France, najprestižniju utrku u biciklizmu. Tokom cijele karijere optuživali su ga za korištenje dopinga, što mu je u konačnici dokazano u ljeto 2012. godine, kada mu je zabranjeno sudjelovanje u sportu. Naravno, oduzete su mu sve pobjede s utrke „Oko Francuske“. Sveukupno gledano, najgori od svih skandala su biciklistički i to iz više razloga. Danas Armstronga kritiziraju ljudi koji su i sami „odležali“ suspenzije. Doduše, neki od njih su i u vrijeme kad su bili uhvaćeni prstom upirali u Armstronga koji je mozak svega, koji ih je navodno podsticao na doping, pa čak i ucjenjivao. Vjerojatno nikad nećemo saznati što se sve krije iza dopinga u biciklizmu, no osim krvnog dopinga govori se o stravičnoj zlouporabi lijekova, o genskoj terapiji, sofisticiranim metodama rasta mišića, povećanja snage... Stvar je toliko velika da čak ni antidopinška komisija nije objavila o čemu se tačno radi, nego se zna tek da je riječ o najsofisticiranijem doping programu ikad viđenom.

6. SKANDAL BALCO

U ljeto 2003. godine Američka antidopinška agencija (USADA) dobila je anonimnu dojavu o korištenju nepoznatog dopinga kod brojnih sportista. Istražitelji su dobili špricu sa tragovima tajanstvene tvari. Istraga je otkrila da su brojne američke zvijezde koristile nedopuštena sredstva, tačnije skoro 250 sportista uhvaćeno je da koristi specijalni steroid, proizvod iz BALCO laboratorija. Inače, ova zloglasna laboratorija iz San Franciska u javnosti je najviše poznata po izradi tzv. dizajnerskog steroida THG i bila je u centru ove afere u kojoj je raskrinkana mreža proizvođača i konzumenata nedozvoljenih supstanci. Doktor Victor Conte, vlasnik ove laboratorije, po hapšenju 2005. godine do detalja je opisao kako je za svakog pojedinačnog sportistu napravio stealth steroid pod imenom „čist“, koji nikakva doping kontrola nije mogla otkriti. Izjavio je da ne osjeća da je radio nešto krivo i da osim njega u svijetu zna na desetine kolega koji to isto rade, a sumnja da ih ima na stotine. Četiri je mjeseca proveo u zatvoru, a naredna četiri u kućnom pritvoru. Najpoznatija osoba koja se našla u središtu ovog skandala bila je tada najbolja atletičarka svijeta Marion Jones, a poslije se doznalo da je iza anonimne dojave stajao njen trener Trevor Graham.

7. KINESKA PLIVAČKA REPREZENTACIJA

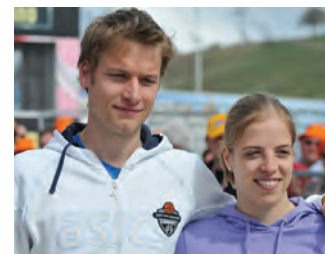
Sve do Olimpijade u Barceloni 1992. godine Kineskinje su bile loše u plivanju. Odjednom su osvojile četiri zlatne medalje, a dvije godine poslije na Svjetskom prvenstvu od mogućih 16 zlatnih medalja – osvojile su 12! Iste godine na Azijskim igrama 11 Kineskinja bilo je pozitivno na doping testu. Od 1990. godine više od 40 Kineskinja palo je na doping kontrolama, što je trostruko više od bilo koje druge plivačke reprezentacije u isto vrijeme.

8. SPORTISTI ISTOČNE NJEMAČKE

Mnogi su se čudili kako malena zemlja sa 17 miliona stanovnika može biti rival SAD-a i Sovjetskom savezu. Odgovor je bio u dopin-govanju sportaša od njihove rane dobi, i to pod okriljem države. Program dopingovanja bio je poznat kao Državni plan 14.25. Rezultati korištenja doping sredstava bila su brojne osvojene medalje, ali i brojni zdravstveni problemi poput raka jetre, oštećenja raznih organa, psiholoških problema, hormonalnih promjena i neplodnosti u žena.

9. ALEX SCHWAZER I CAROLINA KOSTNER

Bivšem olimpijskom šampionu u brzom hodanju, Italijanu Alexu Schwazeru izrečena je suspenzija u trajanju od tri i po godine zbog dopinga uoči Olimpijskih igara u Londonu 2012. Schwazer je bio pozitivan na nedozvoljeno sredstvo eritropoetin (EPO), a moći će se vratiti takmičenjima 30. januara 2016. Inače, doping je u Italiji krivično djelo. I njegova bivša djevojka, Italijanka Carolina Kostner umiješana je u ovu aferu. U septembru mjesecu ove godine saslušana je u sjedištu Italijanskog olimpijskog komiteta (CONI) zbog optužbe da je prikrivala doping svog bivšeg momka, i da mu je pomagala da izbjegne antidoping test. Zbog toga što nije prijavila Schwazerov doping, Kostnerova rizikuje suspenziju od četiri godine. Inače, Carolina Kostner bivša je svjetska šampionka u umjetničkom klizanju, koja je na Zimskim olimpijskim igrama u Sočiju 2014. osvojila bronzu.

10. PLJUŠTALE DOPING AFERE U SOČIJU

Čak šestoro sportista bilo je pozitivno na doping tokom Zimskih olimpijskih igara održanih ove godine u Sočiju, naspram samo jednog u Vankuveru, od prije četiri godine. MOK je u Sočiju proveo 2.453 doping testa, što je rekordan broj testiranja na Olimpijskim igrama. Posljednjeg dana igara suspendovani su švedski hokejaš Nicklas Backstrom i austrijski nordijac Johannes Durr, a prethodno letonski hokejaš Vitalijs Pavlovs, kros-kantri skijašica iz Ukrajine Marina Lisogor, nemačka biatlonka Evi Sachenbacher-Stehle i italijanski bob sankar William Frullani. Svi pozitivni na doping, osim Durra, bili su pozitivni na slabije supstance koje se često mogu naći u dodacima ishrani. - Ovo je crni dan za nas - izjavio je završnog dana igara predsjednik Olimpijskog komiteta Austrije Karl Stoss.

KADA TLO ZADRHTI

Oštećenja na crkvi Marija Zvijezda 1969. u Banjoj Luci

Snažan zemljotres jačine 7,2 stepena Rihterove skale u vodama Pacifika, jak zemljotres od 6,2 stepena u Meksiku, pa ponovo zemljotres u Meksiku jačine 5,4 stepeni, umjereni zemljotres jačine 3,9 na Zrinskoj gori kraj Zagreba, statistika je u samo prvih devet dana mjeseca oktobra 2014. godine

Zemljotresi su svakodnevna prirodna pojava, ali se oni najjači te ujedno i najrjeđi pojavljuju svakih 5-10 godina. Zemljotresi, potresi ili trusovi definišu se kao iznenadna kratkotrajna podrhtavanja pojedinih dijelova Zemljine kore. Prilikom zemljotresa zemljište se izdiže i spušta ili se horizontalno pomjera, njiše.

SRAVNjeni SA ZEMLJOM

Pacifički vatreni prsten (eng. *the Ring of fire*) područje je u bazenu Pacifičkog okeana u kome su seizmicitet i vulkanska aktivnost najizraženiji. Oko 90% svih te 80% naj snažnijih zemljotresa na svijetu dešava se duž Vatrenog prstena. Slijedi ga *Alpidski pojas*, sa 5-6% svih te 17% naj snažnijih, a obuhvata zonu od indonezijskih ostrva Jave i Sumatre preko planinskog

masiva Himalaja, pomorja Mediterana, pa sve do Atlantskog okeana. *Srednjeatlantička brazda* čini treći najznačajniji trusni pojas svijeta. Čile je jedna od najaktivnijih seizmičkih zemalja, jer se nalazi na jednom od najtrusnijih područja u svijetu. Najjači zemljotres registrovan u Čileu, od 9,5 stepeni po Rihteru (Richter), dogodio se 1960. godine i tada je poginulo više od 5.000 ljudi. Najjači zemljotresi ruše sve što je ljudskom rukom sagrađeno. Oni dovode i do promjene u reljefu - pomjeraju se brda, stvaraju se velike pukotine, obrazuju se nova jezera... Tako je, naprimjer, tokom zemljotresa u Kaliforniji 1906. godine stvorena rasjedna pukotina dugačka 432 km, a široka 20 m. Ili, tokom zemljotresa 1976. godine u Kini, kada je grad Tanšan, koji je imao 1,5 miliona stanovnika, srađen

sa zemljom, a poginulo je 655.237 ljudi. Haiti se još uvijek oporavlja od posljedica zemljotresa koji je ovu karipsku zemlju zadesio 2010. godine, jačine sedam stepeni i sa epicentrom 16 kilometara jugozapadno od glavnog grada, Port-au-Princea (Port o Prens). Stradalo je više od 220 hiljada ljudi, povrijeđeno oko 300 hiljada. Međunarodni crveni krst procjenjuje da je čak tri miliona ljudi bilo pogođeno potresom. Mnogi od njih i danas žive u šatorskim naseljima, bez dovoljno hrane, vode za piće i osnovnih higijenskih uslova, uprkos velikoj količini pomoći koja je poslana Haitiju nakon katastrofe.

TAMO GDJE I PSI TRAGAČI CVILE

Ekipa magazina Start je, zajedno sa 26 dobrovoljaca, pripadnika Profesionalne

Turska 1999. i sarajevski vatrogasci

vatrogasne brigade Kantona Sarajevo, 1999. godine boravila u turskom gradu Izmitu i svjedočila katastrofalnim posljedicama snažnog zemljotresa jačine 7,4 stepena po Rihteru koji je pogodio tursku provinciju Kocaeli i čiji je epicentar bio upravo u tom gradu. Pripadnici naše vatrogasne brigade iz ruševina su izvlačili mrtve, a ekipa Starta je, između ostalog, zabilježila i ovo: „Geofon, sprava kojom se osluškuje ima li preživjelih pod ruševinama, kojom su rukovali ratni vatrogasci Kemal Cacan zv. Profesor i Admir Begović zv. Hercegovac, uskoro je postala nešto najtraženije na ruševinama Izmita. Domaće i ino-

strane ekipe svako malo su pozivale naše eksperte u pomoć. A oni? Zavlačili su se tamo gdje su i psi tragači cvilili i podvijena se repa vraćali vodičima.“ U ovom

zemljotresu poginulo je više od 17.000 ljudi, a deseci hiljada su povrijeđeni. Blizu pola miliona ljudi ostalo je bez domova. Potres je dužinom od gotovo 150 kilometara ljude ostavljao pod ruševinama. Svaka priča o ovom zemljotresu pokrenula je i raspravu na temu „jesu li posljedice morale biti takve i ko je kriv za to“.

Naša ekipa je već prvih dana boravka na ruševinama zabilježila komentare koji su govorili u prilog sumnjama da je ljudska greška jedan od razloga ovako velikog broja

ljudskih žrtava, te saznala da upućenima nije čudno što su se tolike kuće srušile i poginuli toliki građani: „Ljudi koji su gradili kuće uzi-

mali su građevinske poduzetnike koji su, opet, ugrađivali najjeftiniji i najnekvalitetniji materijal. O desalinizaciji pijeska iz mora, koji su uredno koristili, nije bilo ni

Srvanjeni Tanšan 1976.

govora. A pokušajte pomiješati pijesak iz mora sa cementom, pa ćete vidjeti šta ćete dobiti“, govorio je za Start Ertan Emiroglu, prevodilac iz Istanbula. Govorili su to ka-

U posljednjih 104 godine u BiH su zabilježena 1084 zemljotresa jačih od tri stepena Rihterove ljestvice. Seizmografi tvrde da se u sljedećih 50 godina na području BiH mogu očekivati zemljotresi maksimalnog intenziteta do sedam stepeni Merkalijeve (Mercalli) skale, znači sa mogućim oštećenjima kuća.

snije i mnogobrojni stručnjaci, a turske vlasti uvele su nova, mnogo bolja pravila i strožije kontrole građevinske inspekcije. Kažu i da su prije zemljotresa armaturne šipke išle samo uvis, ali ne i u temelje. Danas je to drugačije. Tehnički, trebalo je i ranije biti tako, ali to niko nije poštivao. Vatrogasci i ekipa Starta napustili su Tursku sa gorčinom u ustima. Ostat će zabilježeno u magazinu Start od 3. septembra 1999. godine sljedeće: „A mi, koji smo došli tri dana poslije, čega se mi sjećamo? Lica ljudi koji su ostali bez porodica, imovine, doma. I vonja! Da li išta tukne kao ljudski leš na temperaturi od 42 stepena Celzijusova nakon puna tri dana. Spasioci su, vidjeli smo, i pored maski koje su morali nositi, u nosnice gurali filtere od cigareta... Opet džaba!“

NI TITO GA NIJE OMEO

Kada govorimo o zemljotresu ne moramo >

CRNE PROGNOZE ZA SAN FRANCISCO I LOS ANĐELES

Naučnici američke geološke službe predviđaju Kaliforniji katastrofalne zemljotrese do 2038. godine, koji će sa lica zemlje zbrisati najveće gradove ove najgušće naseljene države u SAD-u, Los Anđeles i San Francisco. Optimistička predviđanja naučnika ukazuju da bi ljudske žrtve bile ipak ograničene, bez obzira na to što u, recimo, San Francisku danas živi 10 miliona ljudi. Prema predviđanjima naučnika, u takvom zemljotresu poginulo bi između 800 i 3.400 ljudi, zavisno od toga u koje doba dana bi se zemljotres dogodio. Prema izvještaju američkih geologa, vjerovatnost razornog potresa u San Francisku, snage 6,7 stupnjeva ili jačeg, do 2038. godine je veća od 62 posto. Pomak u tektonskom rascjepu San Andreas, jednom od osam velikih rascjepa koji prolaze kroz područje San Franciska, prouzrokovao je potres 1906. godine. Očekuje se da će do sljedećeg velikog potresa doći u rascjepu Hayward, koji se proteže duž istočne strane zaliva San Francisco i kroz mjesta Oakland i Berkeley, te je vidljiv sa površine.

U BiH U PROSJEKU TRI ZEMLJOTRESA DNEVNO

Teritorija BiH spada u seizmički relativno aktivnu zonu. Generalno gledano, ovo područje je tektonski vezano za veliki rasjed Zemljine kore koji od sjeverne Indije (Himalaji), preko teritorije Irana, Turske i Grčke (istočni Mediteran), prelazi južnim dijelom teritorije gdje skreće ka sjeverozapadu. Pored ovog globalnog rasjeda postoji nekoliko značajnih regionalnih rasjeda: bugojanski, višegradski, neretvanski, banjolučki. Duž svih ovih rasjeda mogu se generirati zemljotresi razorne jačine. Pored toga, na području planine Treskavice, koja je zbog toga i dobila ime, registrovana je epicentralna zona veoma snažnih zemljotresa. Na svim ovim područjima, prema našoj historijskoj arhivi, javljali su

Prognostička karta seizmičkog intenziteta za teritoriju BiH u narednih 100 godina

se zemljotresi magnitude veće od 3,0 stupnja po Rihteru.

Na samoj teritoriji BiH svakodnevno se javljaju, u prosjeku, tri zemljotresa manjeg intenziteta, koje registruju samo instrumenti. Snažniji zemljotresi su relativno rijetki. Na osnovu prikupljenih podataka (kataloga), primjenjujući matematičko-fizikalni model seizmičnosti, došlo se do zaključka da za vremenski period od 100 i više godina može doći do razornih zemljotresa u jugoistočnom i sjeverozapadnom dijelu BiH (područje Trebinja, Neuma, Banje Luke i planine Trskavice) koji mogu izazvati ogromne materijalne štete na građevinskim objektima i odnijeti mnogo ljudskih života, kaže se na web stranici Federalnog hidrometeorološkog zavoda (www.fhmzbih.gov.ba).

ići daleko. I u Bosni i Hercegovini zabilježen je značajan broj takvih zbivanja, što potvrđuje činjenicu da je ovo područje tektonski aktivno i podložno manjim, pa čak i onim razornijim zemljotresima. Od 1900. godine, tj. od kada se na ovom području zemljotresi instrumentima registruju zabilježeno je 1084 zemljotresa čija magnituda je bila iznad 3,0 stepeni po Rihteru. **Živko Babić** bio je predsjednik opštine Banja Luka u vrijeme katastrofalnog zemljotresa koji je 1969. godine pogodio taj grad. Na osnovu predviđanja stručnjaka i svoje lične procjene, Babić je izdao naredbu kojom je obustavljen rad u školama i posao u svim kolektivima. Stariji Banjolučani kažu da su upravo te njegove odluke bile presudne za bezbjednost stanovništva i da je njegovom intervencijom izbjegnuto veći broj žrtava. Zato su ga mnogi sugrađani smatrali herojem. Zemljotres u Banjoj Luci, jačine šest stepeni po Rihteru, desio se 27. oktobra 1969. godine. Počeo je neuobičajeno jakim prethodnim udarom, u noći 26. oktobra u 2.55 sati; podrhtavanje tla nastavilo se do 8.53, a najjači zemljotres se zbio u 16.35. Devastirao je grad. Podaci govore da je poginulo 15 Banjolučana, a 1.117 ljudi bilo je teže i lakše ozlijeđeno. Materijalna šteta bila je ogromna. Potpuno je uništeno 86.000 stanova. Među objektima koji su najteže stradali u razornom zemljotresu bile su školske zgrade. Privreda je pretrpila značajne gubitke. Autobusi su iz Banje Luke odvozili osnovce i srednjoškolce koji su, skoro započetu, školsku godinu završili u raznim krajevima bivše Jugoslavije. To je bio najjači zemljotres koji se dogodio na današnjoj teritoriji BiH, a osim u Banjoj Luci posljedice su bile znatne i u 15 drugih krajiških opština. Interesantna je i priča starijih građana Banje Luke, koji se sjećaju da je nekoliko

dana nakon zemljotresa u Banju Luku stigao i Josip Broz Tito, predsjednik SFRJ, sa suprugom Jovankom. Dok je Tito opušteno šetao, Babić je kao služen trčkarao ulicama, pokušavajući da organizuje život u nemogućim uslovima. Ni Titov neprikosnoveni autoritet nije omeo Babića da se

Što se tiče razmaka od 153 godine od posljednjeg potresa magnitude 7,8 kod Fort Tejona, prof. Grant Ludwig kaže: „Ljudi ne bi trebali držati glave zabijene u pijesak. Olujni oblaci prikupljaju se u daljini. Znači li to da će sigurno kišiti? Ne, ali ako već vidimo toliko oblaka, razmišljamo: 'Danas ću ponijeti kišobran.' To je svrha ovog istraživanja: daje nam priliku da se pripremimo.“

u tim trenucima posveti svojim građanima. „Babić nije dobio nikakvo odlikovanje od gradskih vlasti. Malo toga o njemu se zna, a zahvaljujući njegovoj naredbi izbjegnuta je velika tragedija. On je bukvalno naredio da se u ponedjeljak otkazuje rad škola i kolektiva“, zabilježene su riječi starijeg Banjolučanina.

KADA SE JUGOSLAVIJA LJULJALA

Mnogi naši sugrađani sjećaju se razornih zemljotresa koji su pogodili gradove federalnih jedinica, odnosno republika u

sastavu tadašnje SFR Jugoslavije. Prije 51 godinu, tačnije 1963., Skoplje, glavni grad Makedonije, pogodio je zemljotres od 6,9 stepeni po Rihteru. Poginulo je više od hiljadu ljudi, oko 3.500 bilo je povrijeđeno, a dvije trećine stanovnika toga grada ostalo je bez domova. Nestali su simboli Skoplja - staro pozorište, Dom armije, zgrada Narodne banke, hotel Makedonija je srušen sa zemljom, srušen je i veći dio željezničke stanice podignute 1938. koja je u to vrijeme smatrana najmodernijom na Balkanu. Danas ostaci stanice služe kao gradski muzej, a kazaljke sata na toj zgradi pokazuju 5.17 minuta, vrijeme kada je zemljotres započeo. U SFRJ je proglašena nacionalna žalost. Obnovu Skoplja pomagali su cijela Jugoslavija i 74 zemlje Istoka i Zapada.

Prije 35 godina, precizno 1979. Crnu Goru je pogodio katastrofalan zemljotres enormnih razmjera. Život je izgubila 101 osoba u Crnoj Gori i 35 u Albaniji, više od 1.000 ljudi je povrijeđeno, a oko 80.000 je ostalo bez doma. Zemljotres od sedam stepeni po Rihteru zahvatio je cijelo crnogorsko primorje i sjevernu Albaniju, prouzrokujući uz pomenute ljudske žrtve i velika materijalna razaranja. Epicentar se nalazio u Jadranskom moru, između Ulcinja i Bara, na 14 kilometara od obale. Osjetio se čak na udaljenosti od 900 kilometara, dok su štete bile ograničene na Crnu Goru i sjevernu Albaniju, odnosno na prostor od oko 100 kilometara - između Herceg-Novog na sjeveru i Skadra na jugu i oko 25 kilometara obalnog pojasa i zaleđa. Posebno teško su stradali Ulcinj, Bar, Petrovac, Budva, Tivat, Kotor, Risan i Herceg-Novi, a razoreno je i 250 drugih naselja. Obnovu je pomagala Jugoslavija i svijet, formirani su fondovi solidarnost, godinama su zaposleni kroz samodoprinos odvajali dio plate za saniranje posljedica. ●

DIJALOŠKE EMISIJE NA

JA BIRAM JA GOSTE

UTORKOM U 21:00

TEMA TV1

SA NIKOLINOM VELJOVIĆ

ČETVRTKOM U
21:00

OSVRĆEMO SE MI, VJERUJ, NIJE MI LAKO

Zašto se ližu sladoled, žena i dupe?

On je pričao da u njegovoj stranci ima kamara sujetnih ljudi, napose onih koji su bili na funkcijama i spremni su radi nje, te fotelje, sve uraditi

FILIZOFIJA: Đole ga zovemo. Taj si je tri puta pucao u potiljak. Loše ciljao pa preživio. Nakon trećeg hica, puno je čitao. Filozofirao. I zaključio da malo filozofije vodi u ateizam, ali da duboka filozofija vodi čovjeka ponovo do religije. Jučer je, kaže, pročitao da Meša Selimović je rekao da nema ni jedne religije koja nije bezbožno rušila.

- A Arthur Schopenhauer je rekao da vjera je kao ljubav. Ona se ne da nametnuti. Stoga je uzaludan svaki trud da se ona državnim mjerama uredi i učvrsti! - obrazložio je Amar, student Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu.

Onda se čuo ezan. Pa smo prestali pričati. Tako nalaže običaj.

- Zašto ni u jednoj vjeri ne postoji kao prva zapovijed: Radi? - pitao sam ga nakon ezana.

Đole je slegnuo ramenima i otišao. Ja sam se nadao da si neće pokušati i četvrti metak prosvirati kroz lubanju.

TUNEL: Prije nego je otišao htio sam mu ispričati vic. Religijski. Sad kad nije tu, evo ga pričam Amaru. Dakle, u tom je vicu Bog vjernicima napisao:

„Zbog finansijske krize sa kojom se svijet trenutno suočava, svjetlo na kraju tunela će biti ugašeno do daljnjeg, da se uštedi na troškovima energije. Iskreno, Vaš Bog!“

Amar se nasmijao. Rekao da zna još bolji vic. U tom je vicu Bog stvarao ljude.

- Prvo odluči da napravi muškarca, pa ga gleda, gleda i kaže: Ti si mi ispao lijep. Zadovoljan sam. Potom bog stvori ženu. Gleda je, gleda i kaže: A ti, ti ćeš se morati malo šminkati.

Šega meni. Primijetim da sada se i muškarci šminkaju, žene jedan drugim, usvajaju djecu.

- E, Sudnji će dan uskoro! - zaključio Amir. I ode.

DIRIGENT: Amir za sebe kaže da je vegetarijanac. Da hrani se biljojedima. Amir je zanimljiv po tome što je član Socijaldemokratske

- Fino. Dirigent odlazi, palica ostaje - rekao sam mu.

A pomislio da dirigent je do jučer bio savršen, a danas, eto, čujem i da je imao dobrih strana.

KOALICIJA: Kažu, ovih su se dana u jednom eminentnom sarajevskom stanu sreli lideri pobjedničkih stranaka, dogovarali koalicije. Navodno su htjeli i poslati saopštenje sa tog sastanka. No, nisu mogli baš utanačiti sadržaj saopštenja. Škontali su da bi koalicije koje kuju mogle biti ne samo velika nesreća nego i katastrofa.

- U čemu je razlika? Meni su nesreća i katastrofa jedno te isto - rekao je jedan od lidera.

- Pojma nemam! I meni je to baš isto - rekao je drugi lider.

Treći je lider predložio da pozovu političkog analitičara da im pojašni u čemu je razlika između nesreće i katastrofe.

- Kad bi se srušila kafana u kojoj dogovarate koaliciju, bila bi to katastrofa. Vi biste stradali zajedno sa svojim saradnicima, ali to ne bi bila nesreća po državu - objasnio je analitičar.

VLAST: No, vratimo se, nakratko, Amiru. On je pričao da u njegovoj stranci ima kamara sujetnih ljudi, napose onih koji su bili na funkcijama i spremni su radi nje, te fotelje, sve uraditi.

- Helem, haveru, kad ih posmatraš šta rade i kako se prodaju skontaš da sladoled se liže radi slasti, žena radi strasti a dupe radi vlasti! - poučio me.

A da ga je slušao Đole, samoubica u pokušaju, rekao bi da ko zadobije vlast izgubi pamet. Možda bi rekao i da nije istina da vlast kvari ljude. Ali je istina da samo budale, ako se domognu vlasti, kvare vlast. Sa Đoletom nikad ne znaš. Samo filozofira. Ali je dobro da nije uspio ubiti se. Za sada. ●

stranke BiH. Prije izbora me muntao da glasam za Crvene jer da, ako ih izaberemo, biće sluge narodu. Da spremni su služiti nam i doživotno. Rekao sam da što sam glasao za njih, glasao sam. Nema im više moga glasa. I da ću na ovim izborima sa ljubavlju uskliknuti: Dolje, bando crvena! Nakon izbora, na kojima je SDPBiH ponižen, Amir je rekao da predsjedniku partije trese se stolica. I da će dirigent vjerovatno otići i prije partijskog kongresa, koji će za dva mjeseca.

VELIKA NAGRADNA IGRA

Kupovinom stana u naselju „Miljacka“
Namještaja MS&WOOD (Majstori i drvo),
Mlinskog programa Dukat,
Trgovačke robe u Robnoj kući Dukat
I proizvoda Točak
Sudjelujte u nagradnoj igri:

„Majstori znaju kako!“

Jer, možete osvojiti... **Dvosoban STAN u Sarajevu!**

U novom naselju MILJACKA u vrijednosti 71.050 KM

Ali i

4 x Kuhinju sa trpezarijom

(kuhinja, stol i stolice) u vrijednosti 3.000 KM

4 x TDF MOYCA u vrijednosti 1000 KM

90 x Paket proizvoda DUKAT u vrijednosti 1350 KM

5 x Paket kompletnog asortimana proizvoda

DUKAT u vrijednosti 1250 KM

80 x Polo Majice

80 x Majice

130 x Kapa

kao i druge korisne nagrade.

061/208-472 061/461-980 033/468-611

PRODAJA NASELJE MILJACKA

VISOKA KVALITETA GRADNJE

POSLOVNI PROSTORI

20-2.000 m²

1.350 - 1.750 KM/m²

www.nekretnine-unipromet.com

Džemala Bijedića 160

USELJIVO I

POSLOVNO

POSLOVNO

POSLOVNO

Nagradna igra započet će 15.05.2014. i traje do 30.04.2015.

Organizovat će se u 4 kola i to:

- I kolo trajat će od 15.05.2014. g. do 31.07.2014. g.

o Na kraju prvog kola održat će se I kvartalno izvlačenje. (31.07.2014. četvrtak u 12:00 sati u sjedištu Partnera Organizatora, Jelah, Titova bb.)

- II kolo trajat će od 01.08.2014. g. do 30.10.2014. g.

o Na kraju drugog kola održat će se II kvartalno izvlačenje. (30.10.2014. četvrtak u 12:00 sati u sjedištu Partnera Organizatora, Jelah, Titova bb.)

- III kolo trajat će od 01.11.2014. g. do 29.01.2015. g.

o Na kraju trećeg kola održat će se III kvartalno izvlačenje. (29.01.2015. četvrtak u 12:00 sati u sjedištu Partnera Organizatora, Jelah, Titova bb.)

- IV kolo trajat će od 29.01.2015. g. do 30.04.2015. g.

o Na kraju četvrtog kola održat će se IV kvartalno i finalno izvlačenje. (30.04.2015. četvrtak u 12:00 sati u sjedištu Organizatora, Sarajevo, Džemala Bijedića 160)

Više informacija o Nagradnoj igri, i pravilima

saznajte na www.msplus.ba

Stampa PLANJAX, Tešanj

TOSCANA

USKORO

Le Optužena

PONEDJELJAK - ČETVRTAK 22:00h

HAYAT